

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Къэгъэлъэгъон къызэгуахыгъ

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей къыщызэгуахыгъэ къэгъэлъэгъонэу «С традициями прошлого – в будущее» зыфиорэр Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ банк зызыхащэгъэр ильэс 90-рэ зэрэхуэгъэм фэгъэхыгъ.

Къэгъэлъэгъоным икызы-Гухын хэлъжагъэх Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхаклушынэ Аслъан, республикэ министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ япашхэр, банкым илофшлэхэр, иветеранхэр.

— Адыгеим щыпсэухэрэм ильэсыбэрэ Ипылэгъу языгъэгъотыгъэ банкым непэ ищытхуэ тэло, республикэмкIэ ар хуэгъэ-

шIэгъэшхоу щыт.Къэралыгъо банкым икыутамэу Мыекыуапэ дэтым мызэу, мытлоу ыцIэ зэблахъоу къыхэкIыгъ, ау сыдигъуи ипшъэрылхэр ыгъэцакIэ-щтыгъэх. Непи республикэм исэкономикэ ыгъэпытэзэ, Лъэпкъ банкым ишъыпкъэу илофшлэн лъэгъэкIуатэ, — хигъэунэфыкIыгъ Тхаклушынэ Аслъан.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ банк итхъаматэу Цуамыкыо Аслъанбий республикэм ипащхэм зэрафэрэзэр къылуагъ яучреждение анаIэ къызэрэтырагъэтырэм ыкIи къызэрэдэIэпыIэхэрэм афэшI. Отраслэм иветеранэу Борис Толуповым, зэхокIыныгъэхэр зыщыклоштыгъэхэ лъэхъаным республикэм ибанк къутамэ пэщэныгъэ дызезыхагъэм, республикэм иапшпэрэ тын — медалэу «Адыгеим и Щытхуэзехъ» зыфиорэр юбилеим ехъулIэу къызэрэфэгъэшхошагъэм мэхъанэшхо иI.

Адыгеим ибанк отраслэ хэхъоныгъэ зэришIыгъэм, ахъщэр зэрэзэрахъокIыгъэм итарихъ афэгъэхыгъэ экспонатхэм хъакIэхэр нэгуасэ афашIыгъэх. Шъолтырым банк Iофым лъапсэ щыфэхуэгъуэ плытэн плэ-кIышIт 1872-рэ ильэсым щылэ мазэм и I-р, джашыгъум къалэу Мыекыуапэ я 3-рэ разряд зилэ уезд казначействэр къызэрэщы-зэгуахырэм ехъылIэгъэ унашъор къыдагъэкIыгъагъ. ЕтIани хуэгъэ-шIэгъэшхоу щытыр 1922-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 5-м РСФСР-м и Къэралыгъо банк икыутамэ Мыекыуапэ къызэрэ-щызэгуахыгъагъэр ары.

Экспозицием хэлъых сурэт зэфэшхъафхэр, архив матери-алхэр, ахъщэр къызэралыгътэрэ пкыгъоохэр, тынхэр къазра-фэгъэшхошагъэр къэзыушы-хъатырэ документхэр ыкIи банк Iофшлэхэм ашхъэкIэ ядоку-ментхэр. Ильэс зэфэшхъафхэм банкхэм ашагъэфедэ-гъэ счет-хэр,

калькуляторхэр, компьютерхэр музейм чIэплъэгъоштых.

1954-рэ ильэсым къыщегъэ-жагъэу 1976-рэ ильэсым нэс Адыгэ хэку конторэм пэщэныгъэ дызезыхыгъэ Д. Хь. КIубэм чIыпIэ шхъаф къэгъэлъэгъо-ным къыщыфагъэшхошагъ.

Ильэс зэфэшхъафхэм къыда-гъэкIыгъэ ахъщэхэр, я XIX-рэ лIэшIэгъум ыкIэхэм аджэ Уры-сые империем ахъщэу къыше-клокIыштыгъэхэр, совет лъэхъа-ным ыкIи аужырэ ахъщэу къы-дагъэкIыгъэхэу мыщ щычIэп-лъэгъоштых. 2009-рэ ильэсым къыдагъэкIыгъэ сомипшI зэры-тэу «Адыгэ Республик» ылоу зыгетхагъэр анахъэу агъэлапIэ-хэрэм ащыщ.

(Тикорр.).

Ioф зэрэзэдашIэшт шIыкIэхэр агъэнэфагъэх

Ioфтхъабзэм AP-м и Лышхъэу пэуб-лэ псалтэ къыщишIыгъэ, бэмышIэу щылэгъэ хэдзынхэм ащытекIогъэ къэлэ ыкIи къоджэ псэупIэхэм япашхэм къа-фэгъушIуагъ. Цыфхэм цыхъэу къафа-шIыгъэр къагъэшъыпкъэжыныр, ахэм ягумэкIыгъоохэр, ящыклагъэ зэхашIэныр, амалэу щылэмкIэ IэпыIэгъу афэхъунхэр пшъэрылхэу къафигъэуцугъ.

— Къуаджэм щыпсэурэ цыфыр ана-хъэу зыгъэгумэкIырэ Ioфыгъоохэм шъо нахъ шъуапэблагъ, — къылуагъ Тхаклушынэ Аслъан къызэрэуэгъонгъэхэм закыфигъаззэ. — Мы аужырэ илгъэсит-фыр пштэмэ, республикэр социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэшIухэм къафэ-кIуагъ, инвестициехэр фэди 2,5-кIэ нахы-бэ тшIыгъэ, псэолъэкIэ шытIум ехъу зэ-тедгъэпсыхыгъ, федеральнэ гупчэм до-тациеу къытфитIупшырэр процент 48-м нэс къедгъэлыхын тIэгъыгъэ. ЗэкIэ зы-фэгъэхыгъэр тицIыфхэм ящылэкIэ-псэукIэ нахышIу шIыгъэныр, ахэр со-циальнэу къэтыухъумэнхэр ары. АщкIэ чIыпIэ зыгъэлорышIэжыныр къулыкхуэхэм яшлогъэшхо къэкIо. Арэу щыт нахъ мы-шIэми, Ioф зыдэтшIэн фэе лъэныкъоу тапэ илхэр макIэп. Ахэр къэлэ ыкIи къо-джэ псэупIэхэм ясанитарнэ зытет

Адыгэ Республикэм социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэхэр ышIынхэм фэшI пшъэрылхэу къэуцухэрэр зэшIохыгъэнхэмкIэ рес-публикэм игъэцэкIэкIо хэбзэ ыкIи чIыпIэ зыгъэлорышIэжыныр къу-лыкхуэхэр зэрэзэдэлэжъэнхэ альэкIышIт лъэныкъохэм защытегу-щылэгъэхэ зэхэсыгъо тыгъуасэ Мыекыуапэ щыкIуагъ. Ар къызэ-луихыгъ ыкIи зэрицагъ AP-м и Лышхъэу Тхаклушынэ Аслъан.

нахышIу шIыгъэныр, псэупIэ-комму-нальнэ хызмэтым ылъэныкъокIэ щылэ щыклагъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэр, цыф-хэм зыгъэгумэкIырэ социальнэ Ioфы-гъоохэр зэшIохыгъэнхэр, нэмыкIэхэри. Ащ къыхэкIыкIэ тызэгъусэу тилофшлэн нахъ дгъэлъэшын, амалэу щылэмкIэ тицIыф-хэм IэпыIэгъу тафэхъун фае.

Нэужым гушыIэ зыштэгъэ AP-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат щыклагъэхэм нахъ къашыуцугъ. Къэлэ ыкIи къоджэ псэупIэхэм яIoфшIэн зэхашхэмкIэ къалэкIэхэрэ ахъщэр зэ-рафимыкыурэр гумэкIыгъо шхъалэхэм ащыщэу къыгъэнэфагъ. Ащ къыхэкIыкIэ муниципалитетхэм ябюджет агъэпсы зыхъукIэ лъэныкъо псэури къыдалгы-тэн, хэкIыпIэу щылэхэм яусэнхэ, шлогъэ-шхо къэзыгъэрэ федеральнэ ыкIи респу-бликэ программэхэм ахэлэжъэнхэм зы-рагъэсэн зэрэфаер къызэрэуэгъонгъэ-хэм къариIуагъ. Мэхъанэшхо зилэхэм

ащыщэу AP-м и Правительствэ ипащэ къыхыгъэщыгъэр къуаджэхэм ащыпсэу-хэрэм яунэе мэкъу-мэщ хызмэтишIа-плэхэр къызэгуахынхэ амал ялэныр ары, ащкIэ IэпыIэгъу къафэхуэштхэ програм-мэ гъэнэфагъэхэр зэрэщылэхэми ягугъу къышIыгъ.

Джаш фэдэу псэупIэ-коммунальнэ хызмэтым, муниципалитетхэм Ioф ащызышIэшт кадрэхэм ягъэхъазырын, псэупIэхэм арыкIорэ гъогухэм ягъэцэ-кIэжыныр, урамхэм ягъэнэфын, нэмыкI лъэныкъохэмкIи гумэкIыгъоу щылэхэм Къумпыл Мурат къашыщугъ, ахэр дэгъэ-зыжыгъэнхэм фэшI муниципалитетхэм зэшIуахын фэе Ioфыгъо шхъалэхэр къыгъэнэфагъэх.

— «Гъогухэр шъушIых, псэупIэхэр, социальнэ псэуалъэхэр зэтежъугъэпсы-хэх» тIоу къышъуатIорэп, ау непэ жъу-гъэцэкIэн, зэшIошъухын шъулгъэкIышIт лъэныкъохэм шъуналэ атешъодгъэдзэнэу

тыфай, — къылуагъ республикэм ипащэ. — Къоджэ псэупIэм чыгъ щыбгъэтIысы-ным, ащ исаниатарнэ зытет шапхэхэм адиштэу щытыным, хэкIыр дэпшыным ахъщэшхо ищыклагъэп. А лъэныкъохэм шъо, непэ къызэрэуэгъонгъэхэм, шъуа-лыпшлэнэу тыфай. ГумэкIыгъо шхъалэу къэуцухэрэм ащыщ непэ тикъуаджэхэм унэ нэкIэу адэгъыр бэдэдэ зэрэхуэгъэр. Ащи хэкIыпIэ горэ къыфэгъыгътэн фае. Ау ар гъэцэкIагъэ зыхуэщтыр къуаджэм щыпсэурэ цыфым къэралыгъор Iэпы-Iэгъу къызэрэфэхурэр зызэхышIэкIэ, ищылэкIэ-псэукIэ нахышIу зыхъукIэ ары. Ащ тыфэкIон фае. IэпыIэгъу ты-къышъуфэхуэшт, тизэпхыныгъэ дгъэпы-тэшт, ау ащ даклоу шъуипшъэрылхэр зымы зэрэшъуфимыгъэцэкIэщтыр къы-жъурылIозэ шъори Ioф шъушIэнэу ты-къышъуэщугъы.

Муниципалитетхэм ябюджет фэдэу къыхэрэр нахыбэ шIыгъэным, псэупIэ-коммунальнэ хызмэтыр гъэкIэжыгъэ-ным, нэмыкI Ioфыгъоохэми япхыгъэу нэ-ужым къэгъушIагъэх ыкIи япшъэрылх-хэр къагъэнэфагъэх къэлэ ыкIи къоджэ псэупIэхэм япашхэм ащыщхэр.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хуыгъу шлуагъэ къытэу кIэлэегъаджэу зэрэлажъэрэм, илофшIэн творческэ еклолIакIэ зэрэфыриIэм, IэпIэсэныгъэхэм зэрэхэлъым, къыткIэхуыхэрэ ныхъыкIэхэм яегъэджэнкIэ ыкIи япIункIэ гъэхъагъэхэр зеришIыгъэхэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхуы тхылъ фагъэшъошагъ **Красных Иринэ Алексей ыпхъум**, селоу Красногвардейскэм гъэсэныгъэмкIэ имуниципальнэ бюджет учреждениеу гимназиу N 1-м иублэпIэ классхэм якIэлэегъаджэ.

Илъэсыбэ хуыгъу шлуагъэ къытэу гъэсэныгъэм фэгъэзагъэу Шэуджэн районым Iоф зэрэишIэрэм, къыткIэхуыхэрэ ныхъыкIэхэм яегъэджэнкIэ ыкIи япIункIэ гъэхъагъэхэр зеришIыгъэхэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхуы тхылъ фагъэшъошагъ **Лъэустэнджэл Симэ Нурбий ыпхъум**, Шэуджэн районымкIэ поселкэу Заревэм и МБОУ-у «Гурыт еджапIэу N 5-м» адыгабзэмрэ литературэмрэкIэ икIэлэегъаджэ.

***

Илъэсыбэ хуыгъу шлуагъэ къытэу гъэсэныгъэм зэрэхэлъжэрэм, егъэджэн-пIуныгъэ Iофыр гурыт еджапIэм нахъышIоу щызэхэщэгъэным ышъхъэкIэ илахышхо зэрэишIыхэрэм, къыткIэхуыхэрэ ныхъыкIэхэм яегъэджэнкIэ ыкIи япIункIэ гъэхъагъэхэр зеришIыгъэхэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхуы тхылъ фагъэшъошагъ **Ге-воркян Эммэ Роберт ыпхъум**, ТэхьутэмькIэ районымкIэ поселкэу Яблоновскэм и МБОУ-у «Гурыт еджапIэу N 5-м» тарихымрэ обществознаниемрэкIэ икIэлэегъаджэ.

Илъэсыбэ хуыгъу шлуагъэ къытэу зэрэлажъэрэм, илофшIэн хэшыкI ин зэрэфыриIэм ыкIи Адыгэ Республикэм къэбар жугъэхэмкIэ иамалхэм яхэхъоныгъэ илахышхо зэрэишIыхэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхуы тхылъ фагъэшъошагъ **Шыаукъо Аслъангуаш Халим ыпхъум**, республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» хэушъхъафыкIыгъэ проектхэмкIэ ыкIи тилъэкпкъгъухэу IэкIыб къэралхэм ащыпсэухэрэм зэхыныгъэ адэшIыгъэнымкIэ иотдел икорреспондент.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Административнэ хэбзэукъоныгъэхэм яхъылIагъ» зыфиIорэм ия 44^{1.1}-рэ статья зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2012-рэ илъэссым чъэпыогъум и 24-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Административнэ хэбзэукъоныгъэхэм яхъылIагъ» зыфиIорэм ия 44^{1.1}-рэ статья зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2004-рэ илъэссым мэлылфэгъум и 19-м аштагъэу N 215-р зытетэу «Административнэ хэбзэукъоныгъэхэм яхъылIагъ» зыфиIорэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъоягъэхэр, 2004, N 4; 2005, N 5,8,12; 2006, N 8; 2007, N 1, 5, 6, 7, 12; 2008, N 6, 7, 11; 2009, N 4, 7, 12; 2010, N 2, 5, 6; 2011, N 7, 8, 11; 2012, N 1, 4,

6) ия 44^{1.1}-рэ статья зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэнэу, гушыIэхэу «IэнатIэхэр зыIыгъхэр» зыфиIохэрэм ауж гушыIэхэу «организациехэм япашхэр ахъмытхэу» зыфиIохэрэр хэгъэхъогъэнхэу.

Я 2-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ иIэ зыхъурэр

Официальнэу къызыхаутырэ нэуж мэфI 10 зытешIэкIэ мы Законом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхъу ТХБАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 31-рэ, 2012-рэ илъэс N 131

Конференцием щытегушыIагъэх

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ кIэщакIо зыфэхуыгъэ шIэныгъэ-практическэ конференцие шIэныгъэхэм защыхагъэхорэ Адыгэ республикэ институтым тыгуасэ щыкIуагъ. ГъэсэныгъэмкIэ федеральнэ къэралыгъо шэпхъакIэу еджапIэхэм Iоф зэрэшIэхэрэм ялгыгъэкIотэн, ащ шлуагъэу ыкIи гумэкIыгъоу къызыдыхыхэрэр ары конференциер зыфэгъэхьыгъагъэр.

АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ ыкIи шIэныгъэхэм защыхагъэхорэ институтым ялгыIохэр, республикэм ирайонхэм къарыкIыгъэ кIэлэегъаджэхэр Iофтхъабзэм хэлэжъагъэх.

Конференциер къызэIуихызэ шIэныгъэхэм защыхагъэхорэ институтым иметодистэу Евгения Дьяченкэм къызэриIуагъэмкIэ, мыщ фэдэ шIэныгъэ-практическэ конференциехэр ренэу зэхатхэ. КIэлэегъаджэхэм шэпхъакIэхэм атетэу Iоф ашIэ зыхъукIэ, мыщ фэдэ Iофтхъабзэхэм ащы-зэхыхэрэр къазэрэшъагъэрэр къыхигъэщыгъ. Гъэрекло гурыт еджэпIэ 36-мэ шэпхъакIэхэр агъэфедэхэзэ, пэублэ классхэм Iоф ащашIагъ. Мы илъэссым

къыщегъэжъагъэу шэпхъакIэхэм я 5-рэ, я 6-рэ классхэр атыхагъэх. ЫпкIэ гъэсэныгъэмкIэ федеральнэ къэралыгъо шэпхъэхэм классхэр зэкIэри атыханхэу зэрагъэнафэрэр Е.Дьяченкэм къыIуагъ. Къэралыгъо шэпхъакIэхэм атыханхэм пае Iофыгъо зэфэшъхъафэу зэшIуахыхэрэр, кIэлэеджакIохэм яшIэныгъэхэм ахагъэхъоным фэшI еклолIакIэу къагъотыхэрэр къыралотыкIыгъэх район зэфэшъхъафхэм къарыкIыгъэ кIэлэегъаджэхэм, опытуу яIэхэмкIэ къекIолIагъэхэм адгъошагъэх. Пшгъэрылъ шъхъалэхэр агъэнэфагъэх.

ПАТIЫКЪО Анет.

ХЫКУМ ПРИСТАВХЭМ КЪАТЫ

Мэфищрэ хъапсым дэсыгъ

Административнэ тазырэу сомэ 500 хъурэр зытыралъхъэгъэ хуылфыгъэ горэм илоф хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм и ТэхьутэмькIэе район отдел зэхифын фягъ.

Чыфэ зытелъым игъом ар ыпщыныгъэп, ащ къыхэкIыкIэ хыкум пристав-гъэцэкIаком протокол зэхигъэуцуагъ ыкIи район зэгъэшIужь хыкумым зэхифынэу фигъэхьыгъ. Ау чыфэр къыпщыныжыгъэп.

Мы мэфэ дэдэм хыкум приставым ятIонэрэу протоколыр зэхигъэуцуагъ ыкIи хыкумым фигъэхьыгъ. Ащ зэфэхьысыжъэу ышIыгъэхэм къагъэлъэгъуагъ хуылфыгъэм лажъэ зэриIэр ыкIи мэфищрэ хъапсым дэсынэу административнэ тазыр тыралъхъагъ.

ПшгъэдэкIыжыр зырагъэхэ нэуж чыфэ зытелъыгъэр хыкум приставхэм я ТэхьутэмькIэе район отдел къекIолIагъ, ахъщэр зэритыгъэр зэрыт квитанциер къыгъэлъэгъуагъ. Ащ Iофыр щызэфашIыжыгъ.

Сомэ мини 150-рэ рагъэп-щынышт

Хыкум приставхэм яотделэу ТэхьутэмькIэе районым щыIэм ахъщэ къолъхъаным пэшIуекIогъэнымкIэ и ГъэIорышIапIэрэ полицием икъулыкъушIэхэмрэ зэгъусэхэу хыкум пристав гъэцэкIаком ахъщэ къуалъхъэ (сомэ

мини 10) къэзытын гухэлъ зиIэгъэ хуылфыгъэр къаубытыгъ.

А. В. Чулановым сомэ мин 200 фэдиз хъурэ чыфэу телъыгъэр ыпщыныжыным дэгъуIэщтыгъэп. Ау илоф хыкум приставым зызэфышIыкIэ, шлухъафтынэу сомэ мини 10 зэрэритыщтыр гуригъэIуагъ. Приставым а ахъщэр къыIихыным ыпэкIэ мы къэбарым АР-м ихыкум пристав шъхъалэ щигъэгъо-загъ.

УплъэкIунхэм зэфэхьысыжъэу афэхуыгъэхэм адиштэу А. В. Чулановым ылъэныкъокIэ следственнэ къулыкъухэм уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ.

2012-рэ илъэссым шэклогум и 1-м ТэхьутэмькIэе район хыкумыр уголовнэ Iофым хэплъагъ, хуылфыгъэм бздэжшIагъэ зэрэзрихъагъэр, ащ лажъэ зэриIэр ыгъэунэфыгъ ыкIи сомэ мини 150-рэ хъурэ тазырыр тырилъхъагъ. Хыкумым иунашъо кIуачIэ иIэ хуыгъэ.

ИэнатIэ къызыфигъэ-федэзэ...

Хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм и Мыекъопэ район отдел ыпэкIэ Iоф щызышIэщтыгъэ къулыкъушIэм хэбзэгъэуцугъэр зэриукъуагъэр къыхагъэщыгъ. ЗэрагъэунэфыгъэмкIэ, чыфэ зытелъым къыIихыгъэ ахъщэр ащ ыштагъ ыкIи ежъ зэрэфаеу ыгъэфедэгъ.

Сомэ мини 8-м ехъу зыштэгъэ къулыкъушIэм ылъэныкъокIэ Мыекъопэ районым иследственнэ отдел уголовнэ Iоф къызэIуихыгъ, зэхэфынхэр макIох.

Сирием ит адыгэ къуаджэу Бир-ал-Ажам шыпсэухэрэм япсэупIэхэр къабгынагъэу араб къуаджэм кIожыгъэх.

«Кавказский узел» зыфиIорэм къызэритыгъэмкIэ, шэклогум и 8-м Сирием ит адыгэ къуаджэхэм бомбэр атырадзагъ. Къоджэ псэупIэхэм яIэгъо-блэгъухэм правительствэм идзэхэмрэ зыткъэзыIэтыгъэхэмрэ ащызэаох, ащ мамыр цыфхэр хэкIуадэх.

Бир-ал-Ажам шыпсэурэ мамыр цыфхэр къэухъумэгъэнхэм фэшI ООН-м ыкIи «Къащ Плъыжыым» ыпэкIэ зэрахъэгъэ Iофыгъохэр пкIэнчъэ хуыгъэх. Сыда плэмэ агъэкошыхэрэ цыфхэм къахъуагъэх. Нэужым боевикхэм ягъэкIодынкIэ Сирием идзэхэм зэрахъэрэ операцием ыпккъыкIыкIэ, мамыр цыфхэр амыгъэкошыжыныхэу унашъо ашIыгъ.

Къоджэ псэупIэу Берек дэхэр къапэгъунэгъу Бир-ал-Ажам шыпсэухэрэм IэпыIэгъу арагъэгъотыным пылгыгъэх. Арэу щытми, зэпэуцужыым хэфэгъэ мамыр цыфхэр къырашынхэу зыфегъэхэм, кIэлэ ныхъыкIытIу ащ хэкIодагъ. КъызэратыгъэмкIэ, негъэрэ мафэхэм яхъуIэу къуаджэм щыщ нэбгырабэ заом хэкIодагъ, къаулагъэх, аубытыгъэхэри ахэтых.

Мэээ 20 фэдиз хуыгъэу Сирием щыIорэ граждан заом мамыр цыф пчъагъэ

хэкIодагъ, ахэм адыгэхэри бэу ахэтых.

Зэпэуцужыым щыфэхыгъэ адыгэ кIатэм илахыл гупсэу Къат Чэлэр мары къыIуатэрэр: «Мафэ къэс зыгорэ къаулагъэу, ауылгыгъэу, аубытыгъэу къэбархэр къытлъэIэсых. Адыгэ чылэхэм зэкIэми заор къанэсыгъ. Гукъау нахъ мышIэми, адыгэхэр сьд фэдэу зэпэуцужыым зышадзыенэу фягъэхэми, ащ хэщагъэ хуыгъэх.

Сирием шыпсэурэ адыгэхэр кощыжыныхэм агукIэ фэхъабырх. Унэгъуи 100 фэдиз негъэ Урысыем къэкIожыныхэу фэх. Ау мыщ дэжыым юридическэ къыныгъохэр къэуцух, Сирием къыкIынхэмкIэ пэрыохъоу щыIэхэм ыкIи визэм ылъэныкъокIэ зэхыныгъэ Урысыем зэрэдырмыIэм ахэр къыкIэлъэкIох.

«Сэ зэрэслыгъэрэмкIэ, хэкIыпIэ закъоу щылэр мы Iофым Урысыем ошIэдэмышIэ IофхэмкIэ и Министерствэ къыхэгъэлэжъэгъэныр ыкIи цыфхэр жугъэу мыщ къыщыжыгъэнхэр ары», — къыIуагъ Къат Чэлэр.

Шэклогум и 9-м Дунэе Черкес Ассоциацием илIыкIохэм Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэIукIэ и Совет испи-керэу Валентина Матвиенкэм лъэIукIэ зыфагъэзагъ, Сирием ис адыгэхэр псынIэ Iоф хэлъэу Урысыем къэщэжыгъэнхэмкIэ ишлуагъэ къаригъэкIынэу ащ итхагъ.

КИАРЭ Фатим.

ПшъэдэкIыжъыр нахь агъэпхъэшагъэми...

Тикъэралыгъо гумэкIыгъоу, тхьамыклагъоу пIоми хъунэу, илэхэм ащыщ цыфэу ешъоным пыщагъэхэм япчъагъэ зэрэхъоу зэпытырэр. Статистикэм кызырригъэлъагъорэмкIэ, нэбгырэ миллион 12 фэдиз ешъоу Урысыем ис, ахэм ащыщэу миллион 3-р ешъуакIо хъугъэу плыгътэн плъэкIышт, сыда пIомэ емышъохъу псэунхэ алъэкIырэр. Шъон пытэм пыщгъэ цыфхэм этиловэ спиртэу зэкIэмкIи рашъурэр кызылтыгъэм, зы нэбгырэм телъытагъэмэ, литрэ 15 хъугъэ.

Ешъохэрэм ныбжыкIэу кьахкIырэм ипчъагъи нахьыбэ мэхъу зэпыт. Урысыем статистикэмкIэ икыулыкъу зэригъэунэфыгъэмкIэ, илээс 11-м кышчыулагъэу 24-м нэс зыныбжъу кьэралыгъом исым ипроцент 80-м ехъур ешъо. Къоджэ псэунIэхэр зыпштэхкIэ, ар процент 90-ми нэсы. Зыныбжъ имыкыгъэхэм зафэбгъазэмэ, илээс 14 — 15 зыныбжъхэр ары нахьыбэу шъон пытэхэм апыщэгъэхэр. Аужырэ илээсхэм а ныбжыри кьелыкы хъугъэ. Илээс 14-м зыныбжъ нэмысыгъэу зэупчIыгъэхэм япроценти 2-м пивэм е нэмыкI шъонхэм «япытагъэ» мызэу, мытIоу ауплъэкIунэу игъо зэрифагъэхэм еуцолIэжыкIыгъэ. Илээс кьэс, гурытымкIэ кьэлъытагъэу, нэбгырэ мин

700-м ехъу ешъоным ыпкь кьикIэу дунаим ехьжыкы.

Адыгеим ешъоу исыр зыфэ-дизыми тыкIэупчIагъ. **Адыгэ республикэ наркологическэ диспансерым кызыррэщы-таIуагъэмкIэ, мы илээсым имэзибгъу пштэмэ, нэбгырэ 8017-рэ ешъоным ящыIэныгъэ епхыгъэ хъугъэу учетым хэт. Ахэм ащыщэу 1336-р бзылфыгъэх, зыныбжъ имыкыгъэхэр нэбгыри 6 мэхъу.** БлэкIыгъэ илээсым мыщ фэдэ нуахъгъэ атхыгъэр зэкIэмкIи нэбгырэ 7942-рэ, ахэм ащыщэу зыныбжъ имыкыуштыгъэр нэбгыриш. Ар учетым хэтэр ары. Амыгъэунэфыгъэу, ау ешъоным пыщагъэу джыри республикэм исыр кьэшIэгъуай. Анахъэу кьоджэ псэунIэхэр ары ащ фэдэ тхьамыклагъо зыщыплъэгъурэр. Зыныбжъ имыкыгъэхэм пивэ е спирт макIэ зыхэт шъон зымыушлэкIугъэ кьахгъотэгъуай, анахьыбэми якIасэ хъугъэ, нахьыжъхъу, ау илээс 30-м зыныбжъ нэмысыгъэхэр нахь пытэхэм яшъох. Ешъоным ыпкь кьикIыкIэ IофшIапIэ Iумытыр, псэукIэ амал дэй дэдэ зиIэр макIэп. Неушъырэ мафэр зыфэдэщтым ащ урегъэгупшысэ.

Зыныбжъ имыкыгъэу ешъоным пыщагъэ хъурэм ушъхагъу зэфэшъафыбэ илэн ылъэкIышт, сыда пIомэ щыIэныгъэм кьы-

ныгъуабэ кызыдехьы. Адэ зыныбжъ имыкыгъэр сыда ешъоным пыщгъэныр кызыхэкIырэр? ГухэкIми, мыщкIэ нахьыжъхэр ары «IэпыIэгъу» язытырэр. Статистикэм зэригъэунэфыгъэмкIэ, зянэ-зятэхэр ешъохэрэр нахь псынIкIэу ащ пыщагъэхэ мэхъу. Зыныбжъ имыкыгъэхэм нахьыбэу пивэр е шъонхэу спирт макIэ зыхэтхэм афэдэхэр ары апэу кызыщырагъажъэрэр, нэужым аркыым е нэмыкI шъон пытэхэм апыщагъэхэ мэхъу. 1995-рэ илээсым кышчыулагъэу зыныбжъ имыкыгъэхэм шъон пытэ япшэн узэрэфимытымкIэ хэбзэгъэуцугъэ щыIэ хъугъэ. 2005-рэ илээсым кышчыулагъэу пивэ е спирт макIэ зыхэт шъонхэр зыныбжъ илээс 18-м нэмысыгъэхэм япшэнхэ уфитэп. Арэу щытми, непэ зыхэкIогъур шаплэм екIуалэмэ, зыфэе шъоныр кызырэрэтыштыр ешIэ. Кьэзыщэфы зыхабзэхэр ащ есэжыгъэхэ ыкIи зэшъоштыр кызыдырахыштым ыгъэгумэкIыжыкыхэрэп.

Ащ фэдэу зыныбжъ имыкыгъэхэр нахьыбэу ешъоным пыщагъэ зэрэхъухэрэм, ащ нахьыжъхэми «яшIушIагъэ» зэрэхэлъым кьэралыгъо пашэхэм джыри анаIэ тырадзагъ. УФ-м и Президент икIэшакIоу мыгъэ джыри УФ-м и Кьэралыгъо Думэ мы Iофыгъом игъэкIотыгъэу зытегушыIахэм, админис-

тративнэ пшъэдэкIыжъэу ахыштыр кыгъэпхъэшагъ. БлэкIыгъэ мазэм и 26-р ары административнэ пшъэдэкIыжъхэм афэгъэхьыгъэ Кодексым зэхьокIыныгъэхэр зыфашIыгъэхэр. Мы мазэм ыкIэм нэс ахэм кIуачIэ яIэ хъушт. **ЗэхьокIыныгъэхэм кызырэрдалыгъатэрэмкIэ, зыныбжъ илээс 18-м нэмысыгъэм шъон пытэ езышэрэ тучантесым тазырэу сомэ мин 30 — 50 рагъэтышт (нахьыпэкIэ ар сомэ мини 3 — 5 зэрэхъуштыгъэр). Пэщэ IэнатIэм Iутхэм, предпринимателэу шаплэр зиехэм — сомэ мини 100 — 200-м нэсэу, юридическэ лицэхэм сомэ мин 300 — 500-м анэсэу алахышт.**

Нахьыжъхэм зыныбжъ имыкыгъэхэр ешъоным зэрэпашэхэрэм ипчъагъи нахьыбэ мэхъу зэпыт. Урысыем статистикэмкIэ, зихъыгъоу ешъоным пыщагъэхэм япроцент 60-р аныбжъ илээс 10 — 11 нахьыбэ мыхъугъэу янэ-ятэу ешъохэрэм зыдырагъашъо-

хэзэ, ащ пыщагъэ хъугъэх. Джы зыныбжъ имыкыгъэхэм шъонхэр е яакыыл зэлэзыгъэхэрэ вешествохэр языгъэшIэрэ нахьыжъхэм тазырэу сомэ 1500 — 3000 алахышт. **Мызэу, мытIоу езыгъашъохэрэм ыкIи шъэо-жъыер е пшъэшъэжъыер ешъуакIо зэрэхъугъэм зимысагъэ хэлъхэм уголовнэ пшъэдэкIыжъэу илээс 2 — 6 хьапс атыралъхъан алъэкIышт.** Нытэу, кIэлэгъаджэу, кIэлэпIоу е лъыплъакIоу зыныбжъ имыкыгъэр ешъуакIо зэхъулагъэхэм илээс 4-м нахь мымакIэу «кьалэжыштыр».

Мы пчъагъэхэм урагъэгупшысэнууи щыт, ау тазырэу е хьапс илээсэу агъэнэфагъэхэм яшIуагъэ кьэкIоштыр уахътэр ары кьэзыгъэлъэгъоштыр. Зыныбжъ имыкыгъэу, ны е ты хъугъэу, щыIэныгъэм щыщ Iахь мымакIэу кьэзыгъэшIагъэм кьыкIэхъухъгъэ сабыир зэкIодылIэщтым ригъашъомэ зэрэмыхъуштыр кыгурымыIомэ, хабзэр амалынчъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

ПСАУНЫГЪ

Нахь пыуткIэ зэблэпхъун плъэкIышт, ау...

Ащ зыпары шынагъо хэмылгъу кьаIо фармацевтхэм ащышхэм. Шыпкьэ, бэрэ тырехьылIэба поликлиникэм е сымэджэщым тыщыIэмэ, Iээгъу уцэу тищыкIагъэр врачым кыгъэнафэ зыхъукIэ, «пшэфышгъушгъэ, мыр нахь дэгъу» е уц шаплэм узыщыкIэупчIэрэ Iээгъу уцыр ямыIэмэ, «ащ фэд мыр, ау нахь пыут» кьытаIоу? Цыфым Iээгъу уц лъапIэр иамал кымыыхьын хъумэ, нахь пыутымкIэ кьыфызэблахъун алъэкIышт. Ащ кьыкIырэр ахэр нэпчIыхъу. Хэти ешIэ осэшхо зиIэхэри нэпчIынхэ зэралъэкIыштыр. Ау псауныгъэм фэгъэхьыгъэмэ, ищыкIагъа нахь пыутым зыдебгъэхьыкыныр?

Сыда адэ кызыхэкIырэр Iээгъу уцхэм ауасэ ащ фэдизэу (фэдэ пчъагъэкIэ) зэтэкIыныр? Мы упчIэм иджуап тэри тшIогъэшIэгъонэу гушчыIэгъу тшIыгъэ фармацевтхэм, тхыгъэ зэфэшъафэу тыздэджагъэхэм кызырэдугурагъэуагъэмкIэ, Iээгъу уцхэу а зы узым узэрэлэзэн плъэкIыштырэм ауасэ зэрэзэтэкIырэм мары ылапсэ. Iээгъу уц пэпчъ «кьэхъуным» ыпэкIэ охътабэрэ Iоф дашIэ. Шэныгъэлэжъ-фармакологхэм лъапсэ хъушт молекулэр кьагъоты, химическэ соединение гъэнэфагъэм кьыфэкIох, нэужым биологхэмрэ врачхэмрэ зэгъусэхъу ащ ищынэгъончъагъэ ауплъэкIу апэ

псэушъхъэхэм, еIанэ цыф псау-ухэм (ежъхэм яшIоигъоныгъэ хэлъэу) аратызэ, ахалъхъэзэ. Ащ тетэу бэрэ зауплэкIурэм, заупштырэм ыуж ныIэп сымаджэхэм ар арахьылIэн фиты зыхъухэрэр. Гурылогъуаеп кIэухым фармакологхэр кьыфэкIофэхэ мылкъубэ Iээгъу уцым зэрэпыкIуадэрэр.

Iээгъу уцыкIэм (препаратум) патентэу иIэм амал кьэты илээс 10-м кьыкIоцI ащ ишIыкIэ амал зымы кызыфигъэфедэн фимыгъэу. А уахътэм кьыкIоцI а Iээгъу уцыр бэдзэршIыпIэм лъапIэу шапэ, фармкомпанием ащ ахышъу хилъхагъэр кьыхьыжыкы.

Патентым ипIалъэ зыкIыкIэ, Iээгъу уцэу ашIэ хъугъэм (специалистхэми, сымаджэхэми) фэдэ кьыдэгъэкIыгъэным фегъэх «дженериковые» зыфаIохэрэм афэдэ компаниехэр. Ахэм афэдэ Iээгъу уцхэм «дженерикIэ» яджэх, ау ахэм цIэ шъаф афаусы.

Дженерик компаниехэм клиническэ ушэтын зэфэшъафхэр а Iээгъу уцым рашIылIэжъырэр, фармацевтическэ компаниеу ар кьыхэзыхыгъэм ихимическэ формулэ тетэу ахэм Iээгъу уцыр агъэхъазыры, ащ кьыхэкIэу ахышъу пагъэкIуадэрэр нахь макIэ мэхъу. Ары «дженерикхэр» нахь

пыутэу зыкIащэхэрэр нахь, ахэр Iээгъу уц дэхэкIэ арэп.

Химическэ формулэ хъазырым тетэу Iээгъу уцхэр нэужым кьыдзыгъэкIырэ дженерик компаниешхохэу зыцIэ чыжъэу Iугъэхэм, зэлыашIэхэрэм япродукции изытет дэгъуныр, ифэшшошэ рекламэ ащ фэшIыгъэныр ары мымакIэу мылкъу зыпагъэкIуадэрэр. Ащ кьыхэкIэу «оригиналым» ыуасэ бэп ахэр зэрэнахь пыутхэр.

Пстэуми анахь Iээгъу уц пыутхэр цIэ гъэнэфагъэ («бренд» зыфаIорэр) имыIэу, ащ хэлъ химическэ веществом ыцIэкIэ, медицинэм «по международному непатентованному наименованию действующего вещества» (МНН) зыфаIорэмкIэ, зэджагъэхэр ары. ГушчыIэм пае, Iээгъу уцэу «Аспирин» — патент иIэу кьыдагъэкIыгъэ Iээгъу уцым, «оригиналым» ыцI, ар — бренд. Ащ техыгъэ Iээгъу уцэу «Ацетилсалициловая кислота» зыфиIорэм химическэ веществоу хэлъымкIэ еджагъэх («по МНН» джары зыфаIорэр).

Сыда мырэуштыр Iээгъу уцхэм ауасэ зэтэкIынэу зэрэхъурэм игугъу кызыкIэпшIырэр? ШъунаIэ зытешъодгъадзэ тшIоигъор Iээгъу уц нахь пыутым зыдебгъэхьыкыныр ренэу фэдэу зэрэщымыгыр ары. Мы IофыгъомкIэ упчIэжъэгъу тшIыгъэ Мыекъуапэ дэт уц шаплэу N 84-м ипашъу

Дыбэгъо Нурыет кызырэрхигъэ-щырэмкIэ, Iээгъу уцэу патенткIэ фармацевтическэ компанием кьыдигъэкIэу цIэ гъэнэфагъэ («бренд» зыфаIорэр) зилэмрэ (оригиналымрэ) «дженерик» зыфаIоу оригиналым ихимическэ формулэкIэ ашIыгъэмрэ пкьышъоным зэрэхахъэхэрэр (медицинэм «биодоступность» зэраIорэр) зэфэдэп. «Ары, — еIо Нурыет, — цыфэу Iээгъу уц ыцэфынэу уц шаплэм кьаIорэм «нахь лъапIэми, мыр Iээгъу уц дэгъу» еIоу кызыкIыхэкIырэр. Ар тэ фэдэу тилэщтым зыкIи епхыгъэп, цыфым а Iээгъу уцым шIуагъэу кьыфыхыштыр ары тыкызыпкырыкIырэр».

ЕтIани, тэ кызырэрэтшIошIырэмкIэ, узым елътыгыгъэн пае Iээгъу уц лъапIэр нахь пыутымкIэ зэблэпхъун-зэблэмыхъуныр. ГушчыIэм пае, пэтхъу-Iутхъу кьодыемэ, «Отривин» зыцIэ Iээгъу уцэу (спрееу) сомэ 200 зыуасэм ычIыпIэ «Нафтизин» зыфаIорэр сомэ 10-кIэ пшэфыми хъун. Ау, кардиологхэм кызырэрэхъэгъэщырэмкIэ, зыгу операции ашIыгъэхэм, инфаркт зилагъэхэм Iээгъу уцэу кьафыратхыкIыгъэр (оригиналыр) нахь пыуткIэ («дженерик» зыфаIорэмкIэ) зэблахъуным, нахь пыутым зыдырагъэхьыкыным ыпэкIэ кьалэзэрэ врачыр упчIэжъэгъу ашIын пае. «Шыпкьэ, — еIо Нурыет, — Iээгъу уцхэр пыутхэп, цыфхэм кьын кьащэхъу ахэр ащэфынхэр, ау псауныгъэм нахь лъапIэ щыIэп, ащ нахь шIуагъэ кьыфэзыхыштыр ары кьыхэкIын фаер».

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Ишлулэжыгыгъэ гъэшлитлу рапэсы

Мы чым кытехьорэ цыф пэпчъ лъэуж гъэ-
нэфагъэ пхырешы, илэжыгыгъэ хъасэ гъэшлэ
гъогум кытыренэ. Шлулэгабэ зилэр илэшлэ-
гъэкІэ кытэжъэу ащыгъупшэрэп.

итхылъхэм ядэ-
гъугъэ зэригъэ-
лъэшыгъэр ары.

Шъхьэлэхъо
Дарико адыгэ
хульфыгъэ об-
разхэр тхакІом
зэригъэпсыхэрэм,
лыгъэм, зэфэ-
гъэм, цыфыгъэ
хабзэм имэхьа-
нэ ахэм кызыра-
шызэлухыгъэм,
адыгэ шыум игъэ-
псыкІэ КІэращэм
кызыртыгъэхэм
кыатегушылагъ,
темэр икьюкІэ
кызызыхыгъ.

хэр зыфэдагъэхэмкІэ Щамсэт
ишлулэхэр кылуагъ.

КІэрэщэ Тембот итворчествэ
Іофыбэ дзышлагъэу ыкІи дэ-
зышлэрэ шІэныгъэлэжъэу **Ма-
мый Руслъан** игушылэ зыфэ-
гъэхыгъагъэр тхакІом ипуб-
лицистик ары. КІэрэщэ Тембот
публицист гъэшлэгъонэу, жур-
налист чанэу зэрэщытыгъэр
итхыгъэ зэфышъафхэу жур-
налэу «Революция и горец»
зыфилоу революцием ыпэкІэ
кыдэкІыштыгъэм, хэку ыкІи
край гъэзетхэм, альманаххэм
кыарыхъштыгъэхэм, шыІэны-
гъэ Іофыгъуабэу а лъэхъаным-
кІэ шытыгъэхэр кызылуахыгъэу,
ахэм джэуап афэхъоу зэрэгъэ-
псыгъагъэхэр кІигъэтхыгъ.
УзІэпищэу шысэхэр кыыхызэ
бэ Мамым кыІотагъэр ыкІи
ащкІэ КІэращэм итворчествэ
Іофшлагъэ инагъэ, икуугъэ
ыгъэунафыгъ.

КІэрэщэ Тембот икыэлэмы-
пэ мыпшыжыкІэ, итхылъ дэ-
гъубэхэмкІэ тыдэ шыІэ адыги
яадыгабэ зэрафиухумагъэр
Едыдж Батырай кылуагъ.
Тыркуем 1965-рэ илъэсым апэ-
рэу Тембот ипроизвениехэм
зэрэщеджэщытыгъэхэм игугъу
кышыІыгъ. Ащ фэдэ тхакІом
зэригъэгъушхуагъэхэр кІигъэ-
тхыгъ. Адыгеим я 80-рэ
илъэххэм Батырай апэу кы-
зэкІом тхэкІошхом зэрэІука-
гъэр, гушыІэгъоу дырилагъэр
зыщыгъэунафыгъэ фильмэм
шыщ пычыгъо цыфхэр ри-
гъэплыгъэх.

Цукъо Нэфсэт ипсалъэ
зыфэгъэхыгъагъэр тхакІомрэ
адыгэ Іорыуатэмрэ итворче-
ствэ зэрэщызэдэІорышлэхэ-
рэр, ащ хэлшыкІэу Тембот

Тембот итворчествэкІэ Іэнэ
хураем яшлулэхэр кышы-
ралотыкІыгъэх ШэкІо Мирэ,
Мэщфэшлу Нэдждэт, Жыжыге
Разыет, ГъукІэлІ Зухра. Ана-
хъэу янэплэгъу зыфэгъэзэ-
гъагъэр повестэу «Шапсыгъэ
пшыашъэр» ыкІи иновеллэхэр
арых. Ахэм гупшысэ ыкІи
культурэ кІуачІэу адыгэхэмкІэ
яІэр кІагъэтхыгъ. Уилъэкъ
итарихъ, ишыІакІэ пшІэнуу
уфаемэ, КІэращэм ипроизве-
дениехэмкІэ укыикІын фаеу
альптагъ. ЗищыІэныгъэ лъэкъ
тарихым, культурэм, литера-
турэм, наукам пытэу языпхы-
гъэу ыкІи атезгыоагъэу КІэ-
рэщэ Тембот ишлулэжыгыгъэ
осэшхо фашызэ, гъэшлитлу ащ
рапэсыгъ.

Лытэныгъэ, гъэшІоныгъэ
зыфашІырэ Тембот ишъхъэ-
гъусэу КІэрэщэ Зуэ тхакІом
фэгъэхыгъэ мэфэкІ Іофтыха-
бзэм зэригъэрэзагъэр, институ-
тэу ежъ Тембот Іоф зыщыІла-
гъэу, зипэцагъэу, джы ыцІэ
зыхыерэм итворчествэ ыкІи
игъэшлэ гъогу кІэзыгъэнчъэу
щагъэлъапІэу, десабэ хахъу зэ-
рэщызэрагъашІэрэмкІэ «тхъа-
шыуегъэпсэу» кыарилауагъ.

Іофтыхабзэм кІэуэх зэфэхы-
сыжъ гушыІэ кышъалауагъ тха-
кІоу Кошбэе Пшымафэ, шІэ-
ныгъэлэжъхэу Бэджэнэ Мурат,
Шъхьэлэхъо Абу. Іэнэ хураер
дэгъоу зэрэІуагъэр кыыха-
гъыщыгъ ыкІи лъэкІыкым ына-
пэу хуэрэ тхэкІошхоу КІэрэщэ
Тембот идахэ Ілотэныр ифэ-
шыуашъэу алытагъ.

МАМАРЫКЪО
Нурмет.

Сурэтхэр авторым мэфэ-
кІым кыщытырихыгъэх.

КІэрэщэ Тембот ежъ илъэ-
хъан ыкІи кыкІоштым афיקъун
гушъхъэгъомылэ ипроизведе-
ние дэгъубэмэ ащызэлугъэ-
клагъ. ИкІасагъ цыфхэр, илэ-
плагъ илэпкъ, адыгэ напэр
ыгъэдэхэным, ыІэтыным емы-
зэщыжъэу творчествэу Іофышхо
дишлагъ. Джары зыеу, зыщыщ
адыгэ лъэкІыкым тхэкІошхор
гъунэнчъэу зыкІикІасэр ыкІи
зыкІилъапІэр.

2012-р — адыгэ дунаим
КІэрэщэ Тембот и Илъэсэу шы-
хагъэунафыкІы. Ар кыдалгы-
тэзэ, тыдэкІи мэфэкІ Іофтыха-
бзэхэр ащызэхашъэх, тхэкІо-
шхом ишлушлагъэ хэлпэжыкы,
зэхашы, зэрагъашІэ, шІэныгъэ
уасэ раты.

Шэклогум и 13-м гумани-
тар ушэтынхэмкІэ Адыгэ рес-
публикэ институтэу Т. КІэра-
щэм ыцІэ зыхыерэм Тембот
фэгъэхыгъэ Іэнэ хурае шы-
зэхашъагъ. КІэрэщэ Тембот
итворчествэ зыгу пэблэгъэ
цыфыбэ ащ кышызыІука-
гъагъ. МэфэкІым хэлэжыагъэх

Адыгэ Республикэм шІэны-
гъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ и
Министерствэ ІофышІэу Алыгъ
Марыет, шІэныгъэлэжъхэр,
АКЪУ-м кыкІыгъэхэр, журна-
листхэр ыкІи хъэкІэ гъэшлуа-
гъэу кырагъэблэгъагъэу тха-
кІом ишъхъэгъусэу КІэрэщэ
Зуэ.

Уахътэм хышъэр хэзыгъэ-
щэгъэ тхэкІо цІэрылоу, адыгэ
литературэм илэпсэхэщэу
КІэрэщэ Тембот ишыІэныгъэ
ыкІи итворчествэ афэгъэхы-
гъэ Іэнэ хураер кызыІуихыгъ
ыкІи зэрицагъ институтым
ипащэу **Бырсыр Батырбий.**
КІэращэр ежъ зыщыпсэугъэ
зэманыр хэзымыгъэкІокагъэу,
ащ инэкІубгъохэр зафэу зи-
акъыл-гултыгъэ инкІэ зыгъэунэ-
фыгъэу, зыухъумагъэу зэрэ-
щытыр кылуагъ. ШыІэныгъэ
лъэныкыуабэмкІэ гъозапІэхэу,
ІэубытыпІэхэу итхыгъэхэр зэ-
рэщытхэр игушыІэ шыкІигъэ-
тхыгъ. Тембот ишыІэныгъэ
гъогу дытетыгъэу, иІэпыІэгъу-
гъэу, ишъхъэгъусэу КІэрэщэ Зу-

зэ Іофтыхабзэм зэрэхлажъэрэр
зэригуапэр, тхэкІошхом итвор-
чествэкІэ непи Іофышхо зэри-
шІэрэмкІэ, кылыгытэхэу Іэнэ
хураем кызырэблэгъагъэмкІэ
«тхъауегъэпсэу» зэрэраІорэр
кІигъэтхыгъ.

Гуманитар ушэтынхэмкІэ
институтым литературэмкІэ
иотдел илэшъхъэтетэу мэфэ-
кІыр зыгъэхъаырыгъэ **ЩэшІэ**
Щамсэт Іэнэ хураер лыгъэ-
кІотагъ. КІэрэщэ Тембот ишы-
Іэныгъэ ыкІи иІофшІэклагъэм,
илэпкъ гупшысэ псыхъагъэ
зэрэхъугъэм кыатегушылагъ.
ТхакІор зыщыІэгъэ уахътэм
ихэбзэ-бзыпхъагъэр итхыгъэ-
хэм — ирассказхэм, романхэу
«Насыпым игъогу», «Ны Іу-
шым ыпхъу», «Типшъашъэ-
хэр», «Куко» икыоу ащызэхаш-
шІэу зэрэгъэпсыгъэхэр кы-
луагъ. Адыгэ пшыашъэм, Ным,
бзыльфыгъэм яобраз мэхъанэ
ритэу тхакІор зэрэгъэхъыгъэм
аналэ тыраригъэдзагъ. Литера-
турэр соцреализмэ шыуашъэу а
уахътэм зэрытыгъэм инэшанэ-

Гъэбэжъум имэфэкІ

Мэкъу-мэщ хызмэтым иІо-
фышІэхэм ямэфэкІ Тэхьутэ-
мыкыое районым шылагъ. А
мафэм культурэм и Унэ цы-
фыбэ кышызырэгъоигъагъ.
Лэжыгъэм икъэхыжыкІыкІэ
аныхъ гъэхъэгъэшлэхэр зы-
шыгъэхэм афэгъушІонхэу рай-
оным ипащэхэр мэфэкІым
кыекІолагъэх.

Ар кызыІуихыгъ район ад-
министрацием ипащэу Шъхъэ-
лэхъо Азмэт. Ащ зэрэхигъэ-
унафыкІыгъэмкІэ, мыгъэ чы-
опсым изытет дэгъоу шымы-
тыгъэми, лэжыахэм гъэхъэ-
гъэшлэхэр ашыгъэх, лэжыгъэ
тонн мин 30-м ехъу къахы-
жыгъ. ГъэрекІо лэжыгъэ

тонн пчъагъэу аугъоижыгъэм
ар нахыб. Сыда ар кызыхэ-
кІыгъэр? Гъэхъэгъэшлэхэм
сыда лъапсэу яІэр? Апэрэр —
илъэс пчъагъэхэр ары. ЯІо-
нэрэр — администрациер яІэ-
пыІэгъоу лэжыахэм техны-
какІэр кыалэкІэхъагъ, гъэсты-
ныпхъэр игъом агъотыгъ. Ящэ-
нэрэр — ІофшІэнэу агъэцакІэ-
хэрэм гъунэ алыафыгъ, ящы-
кІэгъэ ІэпыІэгъур арагъэгъо-
тыгъ. Район пащэм хигъэунэ-
фыкІыгъ лэжыахэм чэши ма-
фи гъэпсэф зымыІэу Іоф зы-
шлагъэхэм зэрафэрэзэр.

— Лэжыгъэ бэгъуагъэ кы-
зыхыжыкы, гъэхъагъэ зышы-
ны зыІыгъыштыр чыгур шлу зы-

лэжъоу, ыгу етыгъэу ащ дэ-
лажъэрэр ары, — кылуагъ
Шъхъэлахъом. — Мэкъумэ-
щышІэм иІофшлагъэ елытыгъ
тапэкІэ тишыІэныгъэ зэрэхъу-
щтыр. Сэ мэкъумэщышІэ уна-
гъу сыкызырэхъухъагъэр, сятэ
пынджлэжъ звенэм ипащэу
зыщэтым сыригъусэу Іоф дас-
шІэу хъугъэ. Арышъ, сэшІэ
чыгум дэлажъэрэм кыинэу
ыІыгъурэр зыфэдэр. Тхъа-
шыуегъэпсэу, псауныгъэ пытэ
шыуиІэу, гъэхъэгъахэм шыуа-
фэкІонэу шыуфэсэІо.

Гъэхъэгъэ дэгъухэр зышы-
гъэхэм шытхъу тхылъхэр, тын
лъапІэхэр афагъэшъошагъэх.
Ахэм ащыщых Николай За-

ривновыр — ІофшІэным иве-
теран, колхозэу «Дружба» зы-
фалощтыгъэм лІэшлэгъу планэ
имеханизаторыгъ, Чэтыухъу
Гъучыпсэ — Адыгэ Респуб-
ликэм мэкъу-мэщ хызмэ-
тымкІэ изаслуженнэ ІофышІ,
илъэс 60 Хъахурагъэм ыцІэкІэ
шытыгъэ совхозым имехани-
заторыгъ, Мэджэс Сафьет —
ІофшІэным и Шытхъу орденэу
ятІонэрэ ыкІи ящэнэрэ степень
зиІэхэр кыратыгъ, совхозэу
«Октябрьскэм» ихэтэрыкІлэжъ
бригадэ ипэцагъ, СССР-м и
Апшъэрэ Совет идепутатыгъ,
Захарченко Николай — илъэс
пчъагъэ хъугъэу пынджыр зы-
щагъэбэгъорэ Адыгэ шІэныгъэ-
техническэ гупчэм иагроном
шъхъаІ. Пынджым ыкІи хэтэ-
рыкІхэм анэмыкІэу натрыф
ыкІи тыгъэгъэзэ бэгъуагъэ кы-
зыхыжыгъэ Сергей Рома-

ненкэр шлухъафтын дэгъукІэ
хагъэунафыкІыгъ.

ІофшІэным ишытхъузехъэу
ацІэ кыралуагъ ыкІи шлухъаф-
тынхэр аратыгъэх фермерэу
Уджыхъу Чэмалэ, Иван Ки-
ва — совхозэу «Прикубан-
скэм» имеханизатор, Андрей
Татариным — пынджымкІэ
Урысые шІэныгъэ-техническэ
гупчэм иинженер шъхъаІэ,
Шъхъэлэхъо Шырахъмэт — со-
вхозэу Хъахурагъэм ыцІэ зы-
хыштыгъэм иотделение иаг-
рономыгъ, совхозым иагроном
шъхъаІагъ, Адыгэ Республи-
кэм мэкъу-мэщымкІэ имини-
страгъ.

Шлухъафтынхэр заратыхэ
нэуж ІофшІэным ишытхъузе-
хъэхэм концерт кыафэгъэлъэ-
гъуагъ.

ХЪУШТ Шэбан.

УСАКЮУ БЭГЪ НУРБЫЙ КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ШЭКИОГУМ И 18-М ИЛЪЭС 75-РЭ МЭХЪУ

«Сильэуж сэ хэсэбзыкIы»

Ульэш о, цыфыр, ульэш,
Чым лъэпсэ пытэ

Ульэш о, цыфыр, ульэш,
Шульэгъумэ

узыфышыр.
БЭГЪ Нурбий.

Хэтрэ цыфы ышхъэ къы-
рыкIоштыр еж ылэ илэ. Шы-
лэныгъэр зышIокъабылым зи-
гъэбэлэрэгъырэн. Ил шIагъи,
ил гъэхъагъи. УсакIоу Бэгъ
Нурбий ар къыгурылIозэ псэ-
угъэ, лъэужышIуи мы чIым
къытыринагъ. Адыгэ тхыгъэ
литературэр иусэ макъэклэ
лгъыгъэклотагъ, игупшысэклэ
ыгъэбаигъ.

Бэгъ Нурбий Нухъэ ыкIор
Теуцожэ районым ит къуаджэу
Нэчэрэе шэкиогум и 18-м,
1937-рэ илэсым къыщы-
хъугъ. Мэкъу-мэщ техникумыр
1958-рэ илэсым Мыекъуапэ
къыщыухыгъ, зы илэсрэ зоо-
техникэу Иоф ышIагъ. 1964-рэ
илэсым Адыгэ кIэлэегъаджэ
институтым филологиемкIэ
ифакультет къыухи, илэсигъэ
ПэнэжыкIоу гурыт еджапIэм
кIэлэегъаджэу щылэжъагъ.

1967 — 1993-рэ илэсхэм
хэку гъэзегъэ «Социалистичес-
кэ Адыгеим» иредакции лите-
ратурнэ ИофышIэу, нэужым от-
делым ипашэу цытыгъ. Аужы-
рэ илэситIум, опсауфэ, кIэлэ-
цIыкIухэм апае къыдагъэклэ-
рэ журналэу «Жыогъобын»
зыфиорэм иредактор шхъэ-
лагъ.

1962-рэ илэсым къыщы-
улагъэу ытхыгъэр Нурбий
хиутыштыгъэх, тхылъ пчъагъэ
къыдигъэклэ: «Хъярым
пчъэр фыусэхы» (1969),
«Тыгъэпс» (1976), «Гъэбжъу
огъот» (1981), «Гъэтхэ нэп-
лэгъу» (1986), «Чыгум
игупсэф» (1991), «ГъэшIэрэ
тын» (1994), усэклэ тхыгъэ ро-
манэу «МэшIолэ мыкIуас»
(1997).

Нурбий итхыгъэу «Поле
добра» зыфиорэр 1982-рэ
илэсым Москва урысыбзэклэ
къыщыдэклэгъ.

Нурбий иусэхэр, поэмэхэр
тхэклэ куп атхыгъэхэр зыдэт
тхылъхэм ыкIи журнал зэ-
фэшхъафхэм къадэхъагъэх.
Иусэхэм ащыщхэр адыгэ ком-

позиторхэм орэдышъом раль-
хъагъэх.

Бэгъ Нурбий усэн Иофыр
пасэу ыгу къыщыушыгъ, тхэ-
ным зызэрэфикъудыирэр къы-
знафэм къоджэ еджапIэм чIэ-
сыгъ. КIэлэ шъырытым, Iэдэб
зыхэлъым бэ ыгукIэ ышчэу
ыпшысыжыштыгъэр; къешIэ-
кIыгъэ чIыопс дахэми, лъэпкэ
шэн-хабзэхэми, зекIокIэ-шIы-
кIэхэми, илэсым иохтэ зэ-
мышыбогъубэми, цIыф гъэ-
шIэгъонхэми, шэнышIухэми
ыгу чIыпIэ щырялагъ. Игъо-

рыгъоу иусэ макъэ ыбзэ къы-
тIэагъ, ипычыгъо къэнэфагъ,
пытагъэ.

УсакIоу Бэгъым илирическэ
герой ыгу къабзэ, ичIыгу шIу
ельэгъу, цыфхэм шIу къадэ-
хъуным фэлажэ. Ащ иусэхэр
къызэрыкIох, гурылIогъошIух,
янэшанэхэмкIэ лъэпкэ поэзи-
ем пэблагъэу гъэпсыгъэх. Фольк-
лорым имэкъамэхэр зыщыгъэ-
федагъэхэри ахэм ахэтых. Нур-
бий усэклэ амалышхо Iэклэ
зэрэхъугъэм ишыхъагъэу тхыгъэ
усэ-романэу «МэшIолэ мы-
кIуас» зыфиорэр. Романым
ышIэклэ еджагъ 1997-рэ илэ-
сым къыдэклэгъэ тхылъым.
Ащ къыдэхъагъэх поэмэхэр
ыкIи усэхэр.

Романым гупшысэ шхъаIэу
щыIорышIэрэр сыд хъугъэклэ
лъэпкыым иджэныкIо машIо
ыгъэклэуасэ зэрэмыхъуштыр
ары. Ащ фэдэ охтэ хылыгъэхэр
адыгэм къекIугъэх, ар я 19-рэ
лэшIэгъум щыIэгъэ Урыс-кав-
каз заор ары. ДжэныкIо ма-
шIор амыгъэклэуасэу, зы тэпы-
жыеу къэнагъэр яжъэм пчы-
хъэрэ чIаухъумэмэ, пчэдыжърэ

мэшIозэхэгъэнэжыпIэ ашIэу,
адыгэхэм сыд къын зашэчи,
Чыгур, Хэгъэгур зэраухъума-
гъэхэр, ахэмкIэ якъэрар зэрэи-
ныр усакIом усэклэ тхыгъэ ро-
маным къыщыриIотыкIыгъ.
Лъэпкыым ичIыфыгъэрэ илIы-
гъэрэ сыд хъазаб ышчэчымы
зэрэчIимынэштыгъэр усакIом
мы тхыгъэм дэгъоу къыщи-
гъэлэгъуагъ. Художественна-
гъэмкIи, мэхъанэмкIи, бзэу зэ-
рэтхыгъэмкIи IэпкIэ-лъэпкIа-
гъэр, IупкIагъэр, гупшысэклэ
лъэшыр къыхэщых.

Бэгъ Нурбий Урысые Фе-
дерацием итхакIохэм ыкIи
ижурналистхэм ясоюзхэм ахэ-
тыгъ, Андырхъое Хъусен ышIэ-
кIэ щыт премием илауреа-
тыгъ, Адыгэ Республикэм куль-
турэмкIэ изаслуженнэ Иофы-
шIагъ.

УсакIом илэсэ 57-рэ къыгъэ-
шIагъэр, 1994-рэ илэсым Нур-
бий идунай ыхъожыгъ. Ау
творческэ лъэуж дахэ къыгъэ-
нагъ, иусэхэмкIэ, игупшысэ
зафэклэ ар непи къытхэт ыкIи
къытхэтышт.

МАМЫРКЪО Нуриет.

Чыгум ищыкIагъэр

Псалъи орэди
Ахтэ: «ТичIыгу!»
Зы гушIылэ фэдэу
Ар гу, ар чIы.

Нахъ рэхъат цыIэн,
УмыгъэгумэкIи.
Нахъ хъалэл цыIэн,
УмыжъалымэкIи.

Хэта шIо апэу
Ар къэзыIагъэр,
Имэхъан апэу
ЗэхэзышIагъэр?

ГучIэм къыхыгъэу
Хъхъагъ тижэбзэ,
Къушхъэм къехыгъэ

Усэхэр

Псыхъо чъэр къабзэр
Хым зыфигъадэу
Зэрэхэлъадэу.

Игугъэ гъатхэу,
Гугъэ мышхъахэу,
Бзыу шхъафитэу

Ошъогум итэу
«ТичIыгу» зыIагъэр
Бэ зэусагъэр...

Иашэр дэпIыгъэу
Дэхэцтэп чIыгур.
Ащ ищыкIагъэр
ГукIэгъу, цыфыгу,

ЛэжээкIо Iапшъ,
ЦашIоу пхъэIаш.

ПIэ емыдзыхэу, улажэу
Уиунэ хъаркIэ уихъажэу
УигъэшIэ гъогу урыкIоньр,
Ренэу шIу пилэньр, пIоньр
Уишэны-хабзэу къыпфэхэмэ,
Къэсэштэ ар насып Iахъэу.

Темыр Осетием щыкIуагъ

Чъэпыогъум и 23-м къыщы-
гъэжъагъэу и 26-м нэс Темыр
Осетием икIалэу Владикавказ
зэрэ Кавказ шъолъыр зыхэлэ-
жъэрэ проектэу «Ныбджэгъур!
ТIапэхэр зэрэдгъэубытынхэшъ,
зэрэдунай етIон — Ары!» зы-
фиорэм икIэлэх уцугъо щы-
кIуагъ.

Тэ тиреспубликэклэ ащ хэлэ-
жъагъ Адыгэ республикэ гим-
назием икIэлэегъаджэхэр ыкIи
икIэлэеджакIохэр зыхэт купыр.
Ахэр урысыбзэмрэ литерату-
рэмрэклэ гимназием икIэлэ-
егъаджэу ТхъакIушынэ Марин,
информатикэмкIэ кIэлэегъа-
джэу МыкIо Алыи, кIэлэеджа-
кIохэу КIыкI Диан, Мамый
Нэфсэт, Къэлэшъэ Долэт ыкIи
НабэкIо Асхъад. Купым ипэ-
щагъ шIэныгъэхэм ахэгъэ-
хъогъэнымкIэ республикэ ин-
ститутым иIофышIэу Нэгъой
Джаншыр.

Проектым кIэщакIо фэхъугъ
«УрысыемкIэ сабыибэ зыща-
пIурэ унагъохэр зэхугъогъэн-
хэр» зыфиорэ Урысые об-
щественнэ организациер. Иоф-
тхъэбзэ зэфэшхъафэу про-
ектым къыхиубытэщтыгъэ-
хэм ащыщыгъ спектаклэ цы-
кIухэм ягъэуцун. Ахэр уна-
гъом мамыр илIыным, нэ-
мыкI лъэпкэхэм шхъэкла-
фэ афэшIыным, гукIэгъу

афыуиIэным афэгъэхыгъа-
гъэх.

НыбжыкIэхэм яхэгъэгу шIу
альэгъоу, Урысыем щыпсэурэ
нэмыкI лъэпкэхэм щIагъэ
афыряIэу къэтэджынхэмкIэ
Iофтхъабзэм ишIуагъэ къэкIо-
нэу зэхэщакIохэр цэгъугъых.

ЕтIани проектым къыхи-
убытэщтыгъ сурэтшIынымкIэ
зэнэкъокъу. Ащ сабыибэ зыща-
пIурэ унагъохэм арыс кIэлэ-
цIыкIухэр къыхагъэлэжъэнхэм
зэхэщакIохэм анаIэ тетыгъ.
Мы зэнэкъокъум икIэлэхэр ти-
республикэ щызэфэхысы-
жыыхэ зэхъум Мыекъуапэ къэ-
кIогъагъ проектм изэхэщакIо-
хэм ащышэу, Темыр Осетием
щылэжъэрэ чIыпIэ организа-
циеу сабыибэ зыщапIурэ уна-
гъохэр зэхугъогъэнхэм фэла-
жъэрэм итхъаматэу Альбина
Дзоблаевар.

— Эклэри тызэфэдэп, лъэпкэ
пэпчэ тырилIыкIу, культурэ
шхъаф, шэн-хэбзэ зэфэмыдэ-
хэр тилэх, ау эклэми тызэфзы-
щэу, зы тызышIырэр зэныб-
джэгъуныгъэр ыкIи мамырны-
гъэр арых, — къыIуагъ ащ. —
Типроект Владимир Путиным
игъоу ылытагъ, къыддыри-
гъэштагъ. Лъэшэу тигуапэ
шъуиреспубликэ ащ къызэрэ-
хэлажъэрэр.

Зисурэтхэр анахэ дэгъухэу

алытагъэхэм а мафэм афэгъу-
шIуагъэх. Апэрэ чIыпIэр фагъэ-
шъошагъ ТэхъутэмыкIо рай-
онымкIэ гурыт еджапIэу N 5-м
ия 4-рэ класс шеджэрэ Вален-
тин Кулагиным. Анахэ дэгъу-
хэу къыхагъэщыгъэх Кошхъэ-
блэ районымкIэ гурыт еджа-
пIэу N 6-м ия 5-рэ класс ше-
джэрэ Тутарыш Ане, Джэджэ
районымкIэ гурыт еджапIэу
N 4-м ия 6-рэ класс шеджэрэ
Катя Шацкаяр. АтекIуагъэхэм
ыкIи ахэм якIэлэегъаджэхэм
дипломхэр ыкIи шIухъафтынхэр
аратыгъэх.

Спектаклэ цыкIу зыгъэуц-
гъэхэмкIэ анахэ дэгъоу Вла-
дикавказ къыщыхагъэщыгъ
Адыгэ республикэ гимназием
икIыгъэ купым иIофшIагъэу
«Зэгупсэхэр» зыфиорэр. Адыгэ
республикэ гимназием икуп
щышхэм мы мафэхэм гуш-
Iэгъу тафэхъугъ.

— Бзылфыгъэу къымыл-
фыгъэхэр зигупсэ шъыпкэ
хъугъэхэм тиспектаклэ къыте-
гушIылэ, — къеIуатэ ТхъакIу-
шынэ Маринэ. — Пьесэм исю-
жет гухэкI дэдэу щыт. Сабыи
ибэхэм агу щышIэрэр, ахэр зэ-

зыщэлIэгъэхэ бзылфыгъэм
къынэу зэпчыгъэхэм спектаклэ
цIыкIур яхылылагъ. Къэдгъэ-
лэагъо зэхъум залым чIэсым
инахыбэм ынэпс къэкIуагъ.
Джарэу тилофшIагъэ агу нэ-
сыгъ. Спектаклэр дгъэуцуным-
кIэ лъэшэу ишIуагъэ къытэ-
кIыгъ Адыгэ драматическэ те-
атрэм иактерэу Сихъу Стани-
слав. Ащ лъэшэу тыфэраз.

— Мыщ фэдэ форум еджа-
пIэм сырилIыкIоу сэ апэрэу
сыхэлэжъагъ, — еIо МыкIо
Алыи. — Маринэ кIэлэеджа-
кIохэр игъусэхэу ащ фэдэ про-
ектхэм ахэлажъэу хъугъэ. Лъэ-
шэу сыгу рихыгъ, гухэхъо-
шхуи хэзгъотагъ сызыхэлэ-
жъэгъэ Иофтхъабзэм. Ащ цы-
фыбэ шылагъ, бэмэ нэлэуасэ та-
фэхъугъ. КIэлэеджакIохэр ащ
фэдэ форумхэм нахыбэрэ
ахэбгъэлажъэхэмэ ишIуагъэ
къэкIошт, ахэр нахэ нэутхэ
хъуштых, нэмыкI лъэпкэхэм
ялIыкIохэм нэлэуасэ афэхъу-
штых, ахэм ядунэелэгъукIэрэ
ежхэм яеплIыкIэхэмрэ зэфэ-
хысыштых.

Проектм пшъэрылIэу иIа-
гъэр творчествэр агъэфедэзэ
Темыр Кавказым щыпсэурэ
лъэпкэхэм яныбжыкIэхэр нахэ
зэпблагъэ шIыгъэнхэр, ахэм
ежэ ямылэпкэгъэгухэр шIу
альэгъунхэм къыфэгъэушчы-
гъэнхэр ары. Ар къадэхъугъэу
алыгъэ проектм хэлэжъа-
гъэхэм.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Кымафэм сыдэуштэу фэхъазырха?

Мы упчлэм иджэуап зэд-гъашлэ тшлонигоу бэмышлэу «Адыгейскгоргаз» зыфиорэ хызмэтзехъаплэу Адыгэкъалэ дэтым илофшлэлэ тычлэхъагъ. Къэклорэ кымафэу чылэнэу зыфалорэм газрыкълуаплэхэр зэрэфэгъэхъазыргъэхэр, ахэмклэ пшэрылгъэу ялагъэхэр гъэцэклагъэ зэрэху-гъэхэр, гъэстыныпхъэ шхуантлэр икыоу ыкли зэпыу имылэу къалэмрэ районымрэ ащыпсэу-хэрэм агъэфедэнэу ашлэшугъэмэ зэдгъэшлагъ.

Тиупчлэхэм яджэуапхэр кьаритыжымэ тшлонигоу гушылэгъу кьызфэдгъэхуегъэр газ хызмэтым хэшлэыкышхо фызилэу, «Адыгейскгоргазым» илгъэ 15 фэдиз хуегъэу ипашэу Тхьаркыохъо Шумаф.

— Сызипэщэ хызмэтшлэлэм нэбгырэ 45-рэ шэлажэ, — тиупчлэхэм яджэуап кьытыжызэ икыэлотэн кьырегъажэ тигушылэгъу. — Ахэм ащыщэу 15-р гъэлорышлэлэм шэлажэх. Адрэхэр слесарых, шоферых, кьэрэгъулэх, гъэстыныпхъэ шхуантлэр зэпыу имылэу цыфхэм алэклэгъэхъэгъэным фэгъэзэгъэу логышлэ кьызэрыкълх.

Тигазрыкълуаплэхэр километр 400-м кьеху. Ар кьэлогъошлүми, Ростов-на-Дону етлани километри 100-м ехуэклэ ушлэ-кыным фэдиз зэрыкълыхъагъэр кьызыдэплэгъэклэ, зэрэмыма-

клэр кьыбгүрэлэ. Ахэр ащызэбгырышчыгъэх Адыгэкъалэрэ Теуцожь районымрэ кьахиубы-тэрэ цыф псэуплэ 25-мэ.

Газрыкълуаплэхэм языхт лыплэрэ ыкли ахэм тэрэзэу лог ашлэным дэлэжэрэ участки 4 тил. Ахэр адэтых Адыгэкъалэ, Лъэустэнхъаблэ, Пэнэжыкыуае ыкли Гьобэкыуае.

Корр.: Адыгэкъалэ игугъу тшырэн. Ащ епхыгъэ кьуаджэу Хьалъэкыуаерэ кьутырэу Псэкьупсэрэ гъэстыныпхъэ шхуантлэр загъэфедэрэр бэшлагъэ. Теуцожь районым чылэгъо 22-у итмэ газыргъэ-щэгъаха? Хьауми зыгорэхэр джыри кьэнагъэха?

Т.Ш.: Кьутырхэу Чабановымрэ Кочкинымрэ. Ахэм ащлэхэр кьэнэгъэ кьодый нах, цыф адэсыжэп. Унэгъо зытлэ нах ащыпсэужырэп. Адыклэ зэклэ чылагъохэм гъэстыныпхъэ шхуантлэр адэхъэ, унагъохэми агъэфедэ. Тучан е шхаллэ горэм имылэнкли хуэн. Гушылэм пае, почтэ зэпхыныгъэм икьутамэу Джэджэхъаблэ дэтым газрыкълуаплэр пэблагъ нах мышлэми, республикэмклэ ахэм япашэхэм газыргъафарагъашэрэп.

Корр.: Арэуштэу зэрэщытым тыщыгуаэ. Джы кымафэм зыфэхъуегъэхъазыргъэ, гъэстыныпхъэ шхуантлэр зэпыу имылэу къалэмрэ рай-

онымрэ ащыпсэухэрэм алэклэгъэхъэгъэным фэшл логшлэнэу зэшлэшухыгъэхэм ягугъу кьытфэ-шыба.

Т.Ш.: Мыгъэ фэдэу газрыкълуаплэхэр кымафэм фэдгъэхъазыргъэу аужырэ илгъэ 20-ми кьыхэкыгъэп пшлэми хуэкьонгъэ хуэнэп. Тшлагъэр бэдэд. Зэклэми ягугъу кьэсымышлэщытми, анахъ шхъалэхэм ащлэ кьеслон.

Адыгэкъалэ газыргъафарагъашэрэ станциеу дэтыр тэ кьытфэгъэзэгъэп. Ар ыпшгъэклэ шылэ организациеу Адыгэкъалэ, Хьалъэкыуае, Псэкьупсэ, Пчыхьалыкыуае, Казазыум ящыкълэгъэ газыргъафарагъашэрэ афэгъэзэгъэ. Зигугъу кьэсымышлэ псэуплэхэм ащыщ логшлэн горэхэр шыдгъэцэклэнхэм фэшл газыргъафарагъашэрэ а зы тубэ закыоу зэклэ зэпхыгъэм икран ядгъэгъэпытэклэ, чылагъо-

хэри гъэстыныпхъэ шхуантлэр ямылэу кьанэщыгъэх. Илгъэс пчыагъэхэм ащ гумэкыгъоу кьыпыкышчыгъэр маклэп. Ар бэшлагъэу зэшлэхыгъэн фэе логфыгъоу шытыгъ. А шыклагъэри дэдгъэзыжыгъ, зэклэми ягазрыкълуаплэхэм шхъафэу кранхэр ахэдгъэуцуагъэх.

Адыгэкъалэ игазрыкълуаплэхэм егъэтыплэ 25-рэ ял. Ахэр илгъэс 40-м кьыкълонлэ жы хуегъэх, тэрэзэу лог ашлэжышчыгъэп. Мыгъэ 12-р зэблэгъуегъэ, адрэ кьэнагъэхэр кьыхъащ илгъэсым дгъэцэклэжышчытх. Джащ фэдэ логшлэнхэри Лъэустэнхъаблэ шыдгъэцэклагъэх.

Чыгу члэгъым члэлэ гъуэчл газрыкълуаплэхэр апэу зыщычлалыхъагъэхэр Адыгэкъалэрэ Лъэустэнхъаблэрэ. Ахэм языхт приброрхэмклэ ауплэгъуэ, шыклагъэ зилэ чыплэу кьагъотырэр кьатыхъэмэ, изоментэу ателгыр зэблахъуэ, километ-

рэ 30-м ехуэ зыкълыхъэгъэ газрыкълуаплэхэр зыпкы рагъэуцожыгъэх. Жыым хэт рыкълуаплэхуэ кьуаджэхэм ащызэбгырышчыгъэ километр 12-у улыыи-нэу ежъагъэхэм ягъэкъэбзэжыны аухы.

Корр.: логшлагъэу кьэпчыырэр бэдэд. Зэклэми зэфэдэу дэгъоу лог ашлэ?

Т.Ш.: Тэ зыпшэрылхэр зымыгъэцэклэрэ, зидахэ умылуапхъэ тилэп. Апэу зыплэ кьесло шлонигохэм ащышчы слесарьхуэ Лыхасэхуэ Шыхъам, Аслъан, Рэмэзан, Жэнэ Азмэт, Бэрэтэрэ Азмэт, Хьут Байзэт, Шхъэлэхъо Бислъан. Тислеса-рэу лэшыны Хьазрэт республикэм шылэгъэ зэнэкьокъухэм захэлажэм я 3-рэ чыплэр кьыхыгъ. Сафэраз, гъэзетымклэ «тхъашгъуегъэпсэу» яло шлони-гъу тилофшлэгъухуэ тшыклагъэ зэхум Тэхъутэмыкьое, Джэджэ, Красногвардейскэ, Мыекьопэ райгазхэм кьарыкълхи, зигугъу кьэсымышлэ логшлэнхэм язэшлэхын гъэпсын-клэгъэнымклэ лэпылэгъу кьытфэхуегъэхэм. Ахэм ауж итыгъэр, язэхэщлэуагъэр сигуадзэу ыкли тиинженер шхъалэу Джа-рымэкьо Аскэр.

Корр.: Адыгэкъалэ щыпсэухэрэм газу агъэфедэрэм ыуасэ игъом кьамытэу ало. Зэрэзэхэсыгъэмклэ, зэтырихъагъэу чыфэу ателгым ибагъэ сомэ миллион 50-м нэсыгъэу ары. Сыда ащ кьеплолэн плэкы-щтыр?

Т.Ш.: Ар тэ тилофшлэн кьыхъахэрэп. Пшэрылгъэу тэ тилэр гъэстыныпхъэ шхуантлэр зэпыу имылэу псэуплэхэм афэ-тлэщыгъэныр арышъ, ащ изэшлэхын сыдигъуи тыфэхъазыр.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

ПЕНСИЕХЭМКЛЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Фондхэм ахъщэ зэрахагъэхъэрэ шлэыклэр

Хэбзэгъэуцугъэм зэригъэна-фэрэмклэ, ежъхэм ашхъэ пае кьыхахыгъэ логшлэн зыгъэца-клэхэрэм ащышчы шхъэзэкъо предпринимательхэр, мэкъумэ-щышлэ (фермер) хызмэтшлэлэхэм япашэхэр ыкли ахэм яунагъохэм ащышхэр, очылхэр, унагу лог зышлэрэ нотариусхэр ыкли нэмыкълэхуэ унэ логшлэным пылхэр. А купым хахъэхэрэм страховой тынхэр атых страхо-вой илгъэсым уасэу илэм тегъэ-псыкыгъэу. Ар зэлгытыгъэр илгъэсым икыхъагъэм ехуэллэу федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм узэрыпсэун плэкышчт лэжэ-пклэ анахъ маклэу (МРОТ) ыгъэ-нэфагъэр зыфэдизыр ары. Хэ-бзэгъэуцугъэм ыгъэнэфэрэ плалэм ехуэллэу амытыгъэ страхо-вой тынхэр чыфэклэ алгытэ ыкли шлокл имылэу кьарагъэ-тыжы.

Узэрыпсэун плэкышчт лэ-жэпклэ анахъ маклэу хэбзэм ыгъэнэфагъэм ыкли зифэшлэшэ

фондхэм страховой тынхэм-клэ яставкэхэм: (Пенсиехэмклэ фондхэр — процент 26-рэ, меди-цинэ ухъумэнымклэ феде-ральнэ фондхэр — процен-ти 5,1-рэ) атегъэпсыкыгъэу 2012-рэ илгъэсым атышчт стра-ховой тынхэр кьалгытэх. Гу-шылэм пае, Пенсиехэмклэ фон-дымклэ ар сомэ 14386-рэ чыпч 32-рэ, шлокл зымылэ медицинэ страхованием ифедеральнэ фондклэ (ФФОМС) — сомэ 2821-рэ чыпч 93-рэ. Ахъщэр зэтыгъоу е лэх-лахъу илгъэсым кьыкълонл атын фитых. Мыщ дэ-жыым страховой тынхэр пла-тежнэ тхылъ шхъаф-шхъаф-клэ фондхэм ахагъахъэх. Шлокл зымылэ пенсие ухъумэнымклэ страховой лэхым шхъафэу процент 20 ыкли страховатъ шылгъэ цыфыр 1967-рэ илгъэ-сым ыуж кьэхуегъэмэ — зэлуа-гъэклэрэ лэхым шхъафэу про-центи 6 хегъахъэ.

Ахъщэр зэратыр тхылъхэм

шъуашэу ялэр, ахъщэр тыгъэ-нымклэ реквизишхэр ыкли бюд-жет классификацием икодхэр Пенсиехэмклэ фондхэр и Гъэлорышлэлэу цыфыр уче-тым зыщыхагъэуцуагъэм кьы-лыпхынхэ плэгъэкышчт е Уры-сые Федерацием Пенсиехэмклэ ифонд Интернетым шырилэ сайтым иедзыгъоу «Самозаня-тому населению» зыфиорэм ибгъотэщтых.

Агъэфедэрэ хэбзэгъэуцугъэм зэригъэнафэрэмклэ, страховой тынхэмклэ пшэрылхэр кьы-щежэх цыфым шхъэзэкъо предприниматель статус илэ зы-хуегъэм ыкли ахэр зэпэужых предпринимателэу зэратхыгъэр зытырахыжыгъэм кьышчы-ублагъэу.

Страховой тынхэм яхы-лэгъэ хэбзэгъэуцугъэу 2010-рэ илгъэсым ишылэ мазэ и 1-м ытэклэ агъэфедэщтыгъэм ыкли ащ кьышчыублагъэу агъэфедэ-рэм зэрагъэнафэрэмклэ, цыфым фэдэ кьыхыжыгъэ-кымы-хыжыгъэм зыкли елгыты-гъэп страховой тынхэр иплалэм тыгъэнхэр, ежъхэм яунэе логшлэн зыгъэцаклэхэрэм страхо-

вой тынхэр амыгышчтхуэ зыгъэ-нэфэрэ хэбзэгъэуцугъэу шылэп.

Непэ ехуэллэу страховой илгъэ-сым уасэу илэм тегъэпсыкы-гъэу страховой тынхэр зытыхуэ Пенсиехэмклэ фондхэр и Адыгэ республикэ Кьутамэ щатхыгъэ-хэр нэбгырэ 18916-рэ мэхъух. 2012-рэ илгъэсым ишэклогъу ма-зэ и 1-м ехуэллэу а купым ха-хъэхэрэм страховой тынхэмклэ чыфэу ателгыр: шлокл зымылэ пенсие ухъумэнымклэ — сомэ миллиони 120,5-рэ, шлокл зымылэ медицинэ страховани-емклэ сомэ миллион 22,5-рэ мэхуэ. Пенсиехэмклэ фондхэм страховой тынхэр хэгъэхъэгъэн-хэм плалэу илэр заукьоклэ, цыфым исчет ахъщэр кьыхы-гъэным ехыллэгъэ тхылъхэр банкым фегъэхых е унашъоу ышылгъэр хыкум пристав кьу-лыкьум лгъэгъэлэсы.

Тызыхэт илгъэсым пыкыгъэ мэзипшым кьыкълонл Пенсие-хэмклэ фондхэм ичыллэ кьулы-кьухэм нэбгырэ 9203-м зэклэм-кли чыфэу сомэ миллиони 108,5-рэ кьаыхыжыгъэным фэшл хыкум пристав кьулыкьум тхылъхэр, нэбгырэ 1703-м

ясчетхэм зэклэмкли сомэ мил-лиони 7,1-рэ кьарыхыгъэным фэшл тхылъхэр банкхэм ыкли хыкум шыллэклэ сомэ милли-они 8,8-рэ кьагъэтыжыгъэным фэшл нэбгырэ 1414-м ателгы-тгъэ лгъэу тхылъхэр хыкум-хэм алгъагъэлэсыгъэх.

Упчлэу кьэуцухэрэм яхыллэ-гъэ зэдгъушылэгъухэр ыкли страхо-вой тынхэр фондхэм ахэгъэ-хъэгъэнхэм фэшл ишыкълэгъэ тхылъхэр гъэхъазыргъэнхэм епхыгъэ лэпылэгъэр Пенсиехэм-клэ фондхэм игъэлорышлэлэ-хуэ тиреспубликэ итхэм яло-фышлэхэм яжъугъотыллэщт.

Яунэе логшлэн зыгъэцаклэ-хэрэм страховой тынхэр иплалэм ехуэллэу кьатынхэм ыкли чыфэу ателгытэу 2013-рэ илгъэ-сым техъанхэм щэгугъы Уры-сые Федерацием Пенсиехэмклэ ифонд Адыгэ Республикэмклэ и Кьутамэ.

ДЭГУМЫКЪО Валентина. Урысые Федерацием Пен-сиехэмклэ ифонд Адыгэ Республикэмклэ и Кьута-мэ страховой тынхэм пэ-щэныгъэ адызехъэгъэ-нымклэ иотдел ипаш.

ФЕСТИВАЛЬХЭР

Лъэпкъ культурэр зыкIыныгъэм ылъапс

Краснодар краим зэфэшхьафхэу кинофоруми 10-м еху илээс кэс щызэхаш. Ахэм «Кунаки» («Зэ-благэхэр») зыфиорэр сыд фэдэ лъэныкIоки къа-хэщы. Мыгъэ яхэнэрэу ар къалэу Шъачэ хэхьэрэ ПсышIопэ районым цырагъэкIокIыгъ.

Благхэр шэзогъум шIокIы, пщым фэд, ау ылъыкIэ арэп, идунэеплъыкIэ, ищыIэ-псэуIэ, изекIуакIэхэмкIэ кыппэлэгъэ шъыпкъу хьурэ цыф. Ар огъашIо, огъэлъапIэ. Зэблагхэ зэфэхьагъэхэм зэфы-щытыкIэ къабзэу азыфагу илты хьугъэхэр къакIэхьухьэрэ са-бийхэм лъагъэкIуатэхэу хабзэ.

Документальнэ кинохэу фе-стивалым кырахьылIэхэрэ цыф жьугъэхэм ашIомыгъэ-шIэгъоныщтхэу аIозэ, гупчэ телевидением иканалхэм ана-мыгъэсыхэу хабзэ. ПсышIопэ районым щыкIогъэ фестивалыр зэхэзшагъэхэу район админи-страцием, Урысыем ижурнали-стхэм я Союз, кавказ лъэпкъ-хэм я Конгресс, ПсышIопэ рай-оным лъэпкъ культурэхэмкIэ и Гупчэ яIофышIэхэр докумен-тальнэ фильмхэр кэзыгъэхьа-зырыгъэхэр ягъусэхэу районым ит псэупIэхэм, еджапIэхэм, сы-мэджэщхэм цыфхэм зашаIуа-гъэкIагъ. Тызыхэт уахътэм цы-фыбэ зыгъэгумкIыр Iофыгъо-хэм шъхьэихыгъэу арыгушы-Iагъэх, лъэпкъ зэфыщытыкIэ-хэм, нахьышIоу тызэрэпсэу-щтым, терроризмэм, наркотик-хэм анэсыгъэх.

Фестивалым хэлэжьэгъэ фильмхэм Шъачэ зыгъэпсэ-факIо къэкIогъэ цыфыбэ яплъыгъ. Ащи мэхъанэ иI, сыда-плэм зэрэдунаеу Кавказым щыхьурэ псэури ашIэ ашIо-игъу. Хьурэ-шIэхэрэ Кавказым ичIыпIэ зэфэшхьафхэм къа-щагъэхьазырыгъэ докумен-тальнэ фильмхэм анахьышIоу тыди щыплъэгъуни, щызэхэп-хыни плъэкIышIтэп. Цыфхэм ахэм гупшысакIэхэр, зэфэхьы-сыжхэр арагъэшIых.

— Лъэпкъ культурэ зэфэ-шъхьафхэр зыкIыныгъэмрэ зэ-гурылонгъэмрэ гъэпытэгъэн-хэм зэрафэлажьэхэрэм афэгъэ-хьыгъэ фильмотекэ щылэ хьу-

ис цыфхэр зыфэмылгъэгъух-рэ купэу кычIэкIыгъ.

Ар Т. Павловская лъэшэу ыгъэшIэгъогъагъ ыкIи лъэпкъ зэфэшхьафхэм къахэкIыгъэ

хэм яплъыгъэх. Лъэпкъ зекIо-ным хэхьоныгъэхэр зэришIы-хэрэр зэрагъэлэгъунэу Ацу-мыжхэм ялIэкIо хапIэу, этно-музеу ШэхэкIэй дэтым щыIа-гъэх, шапсыгъэ джэгур къуа-джэм зэрэщашIырэм еплъы-гъэх, Кавказ заом хэкIодагъэ-хэм афагъэуцугъэ мемориа-лыр, Мыгу лIакъом итамыгъэ, «ПсыкIефэх 33-р» зэрагъэлэгъ-гъугъэх.

«Кунакхэм» ахэлажьэхэрэм япчъагъэ илгъэс кэс хэхьэ, джащ фэдэу фестивалым изэхэщэнкIэ IэпыIэгъу къафэхьухэрэри на-хьыбэ мэхъух. Шуфэс тхыль-хэр фестивалым хэлажьэхэрэм къафагъэхьыгъэх Краснодар краим игубернаторэу А. Тка-чевым, Къэбэртэе-Бэлыкъар Рес-публикэм и Лышхьэу А. КъанэкIом, Дунэе Черкес

гъэ, — кыIуагъ фестивалым ижюри итхьамэтэгъэу, «Рос-сийская газета» зыфиорэм ижурналистэу Татьяна Павлов-ская. — Кинолентэхэр цыф зэфэшхьафхэм, Олимпиадэу Шъачэ щызэхашIэщтым кэ-кIошIт хьакIэхэри зэрахэтхэу, ябгъэлэгъунхэм тегъэпсыхьа-гъэх. ЗэкIэми тэшIэ Кавказым дэи нэмыкI кымыхьухьэу, зэ-оным щытегъэпсыхьагъэхэу, хабзэхэр аукъохэу цыфыбэмэ зэрагурагъэIуагъэр. Фильмхэм ащышхэр зылгъэгъугъэхэм Кав-казым ехьылIэгъэ кэбарыкIэу ашIагъэм фыщытыкIэу кыт-фырIаэр зэрэзблахьугъэр къа-хэщыщтыгъ.

ИлъэсищкIэ узэкIэIэбжьы-мэ, Т. Павловская Москва кыкIыгъэу Шъачэ зыщызы-гъэпсэфырэ бзыльфыгъэ горэ кыкIэрыхьы, Дагъыстан щы-псэурэ лак лъэпкъым фэгъэ-хьыгъэ документальнэ филь-мэу зэплъыгъэр дискым фыты-ратхэнэу кельэлугъагъ. «Си-кIалэ мы фильмыр езгъэлэгъу сшIоигъу» кырилогъагъ. Бзы-льфыгъэм шъэожьые, ылъэп-кыкIэ лакъу, къалихы ыплугъ. Зыщыц лъэпкъыр зыфэдэр зымышIэрэ кIалэр скинхедхэм ахэхьагъ, ащ хэтхэр Кавказым

цыфхэм тырахыгъэ докумен-тальнэ фильмхэр цыф жьугъэ-хэм нахьыбэрэ арагъэлэгъу-мэ ишIогъэшхо кызэрэкIо-щтым ичыхьэ пытэу тель хьу-гъэ. Ащ фэдэ IофшIагъэхэм шIур, гукъэбзагъэр, уихэгъэгу шIу плъэгъуныр ары алыапсэр.

Фестивалым ипрограммэ шэкогъум и 4-м хагъэунэфы-кIыр мэфэкIэу лъэпкъхэм язы-кIыныгъэ гъэпытэгъэным фэ-гъэхьыгъагъ. Ащ хэлэжьагъэ-хэр ПсышIопэ районым лъэпкъ культурэм и Гупчэ итворческэ коллективхэм якъэгъэлэгъон-

Ассоциацием ипрезидентэу Хь. СохьрэкIом, Урысыем ижур-налистхэм я Союз итхьаматэу В. Богдановым, Урысые Фе-дериацием и Къэралыгъо Думэ лъэпкъ IофхэмкIэ и Коми-тет ипачэу Г. Сафаралиевым, Абхъаз Республикэм и ЛIы-шхьэу А. Анкваб. Адыгэ Рес-публикэм ипрезидентыгъэу Шъэумэн Хьазрэт фестива-лымрэ районымрэ сомэ милли-они Iо къафитIупшыгъ. Ащ щы-щэу миллиони 7-р Кировскэ ыкIи Лыгъотх районхэм ащы-псэухэрэм псышхоу къакIэогъа-

гъэм кызыдихьыгъэ тхьамы-кIагъом идэгъэзыжын пэIуа-гъэхьащт. ШушIэ ахьщэм ихьатыркIэ фестивалым хэлэ-жьагъэхэм шIухафтынхэр на-хьыбэу аратынхэ алыэкIыгъ. Ащ нэмыкIэу, шIухафтыни 3 Краснодар краим культурэмкIэ и Министерствэ, зыр — «Рос-сийская газета» зыфиорэм къагъэхьазырыгъагъэх.

Шухафтын шъхьалэр Къэ-ррэхэе-Щэрджэе Республикэм щыщ Богатырев Илясэ, филь-мэу «Три дагестанские новел-лы на заданную тему» зыфио-рэр зыгъэуцугъэм, фэгъэшхо-шагъ. Апэрэ шIухафтынитIур документальнэ фильмхэу «Бес-леней — право на жизнь» (ре-жиссерыр Вячеслав Давыдов, Къэбэртэе-Бэлыкъар Респу-блик), «Материнское сердце» (Залина Лакаева, Чэчэн Рес-публик) зыцIэм ахьыгъэх. Крас-нодар щыщ режиссерэу Вале-рий Тимошенкэм анахь сцена-рие дэгъумкIэ фильмэу «Кро-нид — сын времени» зыфио-рэр кызэрэхигъэщыгъэм фэшI апэрэ шIухафтыныр ратыгъ. Ятлонэрэ степенъ зилэ Дип-ломыр — Нателла Сааковам («Абрикосовая сирень», Шъа-чэ), яшэнэрэ степенъ зилэр Ана-стасия Симонова («Король и капуста», Азов) афагъэшхоша-гъэх. «Анахь телевизионнэ шIэ-ныгъээхьэ проект дэгъу» зы-фиорэ лъэныкIомкIэ Къэралы-гъо телерадиокомпаниеу «Адыгейм» ижурналистэу Ку-шэу Светланэ фестивалым и ДипломкIэ хагъэунэфыкIыгъ. «Российская газета» зыфио-рэм ишIухафтын творческэ объединениеу «Кавказский кор-пус» зыфиорэм ипачэу, ЛIы-хужьыныгъэм иорден шэгъо-гогъо кызыфагъэшхошагъэу Игорь Срибноим кэзэкъхэм ятарихь фэгъэхьыгъэ фильм купэу тырихыгъэм пае ратыгъ.

— Фестивалэу «Кунаки» зы-фиорэм джыри зы кыгъэ-шъыпкъэжыгъэ щылэныгъэм хэлэ гупшысэ шъхьалэр: Iашэр арэп, культурэр ары хэгъэгур кэзыгъэгъунэрэр, цыфхэр зэ-зыпхырэр, — кыIуагъ Крас-нодар дэт ермэл чылысым идин пачэу Тер Данниэл (Ку-куян). — ШIэжыр, тарихымы-ылъапсэ, Урысыем щыпсэурэ лъэпкъхэм акультуэрэхэр, ахэр ахэзымыгъэкIуакIэу ахэлэ нэ-шанэхэр къэдгъэгъунэхэмэ, къэралыгъори тэгъэпыгъэ, нахь лъэш тэшIы.

НЫБЭ Анзор.

КЪОДЖЭ ЦЫАКIЭР

Аскэрбий почтальон къодыеп

Iоф цыкIу зэрэмыхьурэм ичысэ къоджэдэхэм кырат-хыкIыгъэ гъэзетхэр, журнал-хэр, хэбзэ пенсир, писъмэ ыкIи телеграммэхэр игъом аIэкIэб-гъэхьанхэр.

Шэуджэн районымкIэ Мам-хыгъэ къоджакIэм епхыгъэ почтальонэу Хьуажэ Аскэр-бий ар дэгъоу, хьупхьэу егъэ-цакIэ. Къуаджэр ины, къоджа-шъхьэхэми шъхьафэу яI почтэ IофышIэ.

Аскэрбий зыфэгъэгъэгъэ уна-гъохэр лъэшэу егъэразэх, охь-

тэл тыримыгъашIэу, республи-кэм кышыдэкIырэ гъэзети-тIур — «Адыгэ макъэр» ыкIи «Советскэ Адыгеир» — цыф-хэм аIэклэгъахьэх. Iэдэб хэлъэу Iоф зэришIэрэмкIэ псынIкIэу гу зылыуегъатэ. Нэгуйхыгъэ зэпытэу, сэлам фабэр ыIупэу щагу пэпчэ Iохьэ, дэхьэ. Нахь ныбжь зилэ бысымхэм япса-уныгъэ кIэупчIэ, адрэхэми ар ягуапэу «къеблагъэр» кыпа-гъохы. Ау Iофыр къежэу, кы-паплъэхэрэм ашIуабэ шIэу, пфетIысэхьыщтэп, ягуапэ ешIэ.

IэпкIэ-лъэпкIагъэр иIоф кыхэ-щы:гъэзетыр дахэу зэтэльэу зэрехьэ, ошх-ос уахътэм фэ-сакъэу ичIыпIэ регъэгъоты. Зэрэщыф гукIэгъур, хьалэлыр, хьупхьэр изекIокIэ-гъэпсыкIэ кыуегъашIэ.

«Тэ боу почтальон дэгъу тIл, — аIо мамхыгъэ чылакIэм дэхэм, — Аскэрбий епIожьын, уелгъэужьын имыщыкIагъэу тIэклэ къатIупшырэ щылэмэ, гъэзети, ахьщи лъэтемытэу кытIуегъагъэ. Тхьамафэм кы-кIоцI мэфэ ханэ ышIырэн, иIоф

дэшхьахырэн лIыр. Хьуажэ Аскэрбий фэдэхэр арых тыди Iоф щызэбгъэшIэн фаехэр».

Джырэ уахътэм, анахь къе-чъэкI-зезэрэхьэм, цыфхэм цы-хьэ кыпфашIыныр зымыуасэ щылэп. ЕшIэ ар дэгъоу Хьуажэ Аскэрбий, есагъ лIыр ышIэрэр гъунэм нигъэсэу.

Хьуажэ Аскэрбий лIакъом-кIэ хьатыгъужьыкъуай, ау Мамхыгъэ зыщыпсэурэр бэ-шIагъэ, чылэри ор-сэрэу ешIэ. Гуетыныгъэу зыфэгъэгъэгъэ Iо-фым фырилэмкIэ зыкыуегъа-

штэ, шъхьэклафэ зыфыуегъэ-шIы. Пенсионерхэм ащыц чIы-пIэ сымэджэщым чIэлъэу зи-шIэкIэ (ар хьакурынэхьэблэ мэ-зыж лъэгъу чыжбэр арыми), макIо, ахьщэр зыем ыгу ашкIэ кызэрэдищэщтыр ешIэ. Ас-кэрбий почтэ IофышIэ дэгъу, зыфэгъэзагъэр егугъоу сыди-гъуи зэшIозыхьэрэ, цыфыгъэ дахэ зыхьэлэ, ашкIэ къоджэдэ-хэр зыгъэрэзэрэ IофышIэ. Щытхэу лыеп фалорэр, кыллэ-жыгъэр ары.

Хьуажэ Аскэрбий шIурэ тхьагъорэ ащымыкIэу, дахэу Iоф ышIэнэу, ежыри илахь Iу-кIэу, рапэсэу щылэнэу тыфэ-лIаIо.

МАМЫРКЪО Нурут.

ТЕАТРЭР

Шульэгур
гощыгъошлуа?

Адыгэ Республикэм и Лъэпкэ театрэу Цэй Ибрахимэ ыцлэ зыхьырэ илээсыклэ йофшлэгур ыублагъ. А. Нейсиным ипесэу «Убей меня, голубчик!» зыфилорэм те-хыгъэ спектаклэр къош Къэбэртэе-Бэлъкъарым ире-жиссерэу В. Теуцожым урысыбзэклэ ыгъэуцугъ.

Бзылфыгъитлуми яшхьэгъусэхэр ялэжхэп. Зэгъунэгъухэп, бэрэ зэхэхэх, яшгъэхэри кызыфалуатэх. Ошлэ-дэмышлэу къэбар гомылу зэхыхыгъ. Хуульфыгъэм гъэцэклэжын йофшлэнхэр псэуплэ унэхэм ащигъэцаклэху ылозэ, шхьэзэкъо бзылфыгъэхэм адэж макло. Мыхьомышлэхэр зэрехэх, бзылфыгъэхэр еуклэх...

Зэгъунэгъу бзылфыгъэмэ ар агъэшлагъозэ, техникэм пыл хуульфыгъэу гъэстыныпхэм шхуантлэр кызыклэрэ хакум

и йофшлэпкэ еплтын фаеу унэм къеххэ. Бзылфыгъэр ащ дахэу пэгъоклы, ау зэгурьлонхэм йофыр пэчыжъ... Бзылфыгъитлуми зы хуульфыгъэр агу рихьыгъ.

Спектаклэм хэт рольхэр артистхэу Зыхьэ Мэлайчэт, Уджыху Марыет, Ацумыж Нурбий къашы. Узыгъэхыни, узыгъэгупшысэни спектаклэм щызэхэпхыт. Артистхэм йэпэлэсныгъэу къагъэлъагъорэм уигъэгупшорэ кьодып, шылэныгъэм ухещэ. Ацумыж Нурбий спектаклэм зэрэхэлэжэгъэ шыклэм артист

дэгъу дэдэу зэрэщытыр кьеу-шыхьаты.

Лъэпкэ театрэм ирежиссер шхьалэу Кукэнэ Муратэ спектаклэр кызаухым йофшлэн зэрэзэхашттым кытегушылагъ. Адыгэ Республикэм и Премьер-

министрэу Къумпыл Мурат спектаклэм игуапэу еплыгъ, артистхэм афгушлуи, къэгъэгъэ йэрамхэр аритыгъэх.

Сурэтым итхэр: артистхэу Зыхьэ Мэлайчэт, Ацумыж Нурбий, Уджыху Марыет.

КІЛЭЦЫКІУ ФУТБОЛЫР

Атеклуагъэх, щытхьуцлэхэри...

1998-рэ илээсым къэхьугъэ клалэхэр зыхэт футбол командэхэр Шытхьалэ щызэнэкъокъугъэх. Урысыем и Къыблэ шьолыр иныбжыклэхэм язэлулэгъухэр гъэшлэгъон къэзышыгъэхэр теклоньгъэр кыдэзыхыщтыр къэшлэгъуаеу зэрэщытыгъэр ары.

Адыгэ Республикэм футболымклэ иклэлэцыкы-ныбжыклэ спорт еджаплэ икомандэу Александр Вольвач зипащэр зэнэкъокъум дэгъоу хэлэжыгъ. Финалныкым тифутболистхэр Владикавказ кыкыгъэмэ ащылуклагъэх. Ешлэгъу уахьтэр 0:0-у аухыгъ, пенальтиклэ 5:3-у Адыгейм шапугъэхэр теклуагъэх. Шытхьалэрэ Мыекъуапэрэ яклалэхэр апэрэ чыплэм фэбнагъэх, пчъагъэр 3:1-у Адыгэ Республикэм щыщхэм зэлулэгъур ахьыгъ.

Бжъомыхьо Руслан кэлапчъэм йгуаор зэклэми анахьбэрэ зэрэидзагъэм фэшл хушхьафкыгъэ шлухьафтын кыфа-

шыгъ. Ыпэклэ анахь дэгъоу шешлагъэр тифутболистэу Тимур Осмаковскэр ары. Гупчэм анахь дэгъоу Михаил Кобозевыр шешлагъэу зэхэщакломэ альытагъ.

Тикомандэ апэрэ чыплэр кызырэдихыгъэм даклоу, ялэпэ-лэсныгъэклэ къахэщыгъэ футболисти кызырэхыхыгъэм тигъгушлуагъ, — кытилуагъ АР-м футболымклэ иклэлэцыкы-ныбжыклэ спорт еджаплэ изавучэу Пэнэшы Мыхьамодэ. — Зэхэщаклохэм, хьаклэу къэклогъэ тренер-клэлэгъаджэхэм тифутболистхэу сенаушыгъэ зыхэлхэр янэплэгъу итых. Дгъэсэрэ клалэхэр дэгъоу зэрэджэщтхэм, шылэныгъэм зэрэфэдгъэхьазырыщтхэм тыпыл.

Сурэтым итыр: футбол командэу Александр Вольвач зипащэр.

КЪОДЖЭ СПОРТЫР

Гъобэкъуае ицлыф гъэшлуагъэу, Урысыем физкультурэмклэ ыкли спортымклэ иотличникэу Гьуклэл Мухьдинэ клэлэцыкыгъэхэр ныбжыклэхэмрэ атлетикэ онтэгъум фегъасэх. Ийофшлэпэ изытет уехьопсэнэу шымытми, узэрэщытхуэнэу шылэр маклэп.

Культурэм и Унэу Гъобэкъуае дэтым хэт чыунэм къуаджэм шыщ клалэхэр ащ щегъасэх. Шхьаныгъуупчъэ хэлэп, нэфынэу члапсэрэр кызыщежэрэр пчър ары. Ары шхьаем, пчър зибгъасэклэ мзэхэ мэхушъ, гугъаплэу ялэр электротокыр ары. Ащи игъэпсыклэ узыгъэгупшорэу хэлъыр зи арыхэп. Къэслуатэрэр гуклодыгъоу гъэзетеджэмэ къащымыхьупэным фэшл гушхоньгъэ зилэ тренерым ишлушлагъэмэ къащедгъэжъэн.

Кызырэтлуагъэу, зыгъэсаплэр нэфынэп. Штангэр кыщыплэтын-ным пае уцулэхэри зетегъэпсыхьагъэхэп. РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу, АР-м атлетикэ онтэгъумклэ иклэлэцыкы-ныбжыклэ спорт еджаплэ ипащэу Хьуаж Мэджидэ хьашьоу кьаритыгъэхэр зыгъэсаплэм шагъэфедэх. Штангэр хьашьомэ атырагъэу-он алъэкышъ, джэхашьор акьутэрэп, сапэм зыкыиэтырэп.

Теуцожь Къэплъан, Тхьаркьоху Рустам, Къат Зураб, Іэшынэ

нэ Казбек, Теуцожь Батыр, Іэшынэ Руслан, Уджыху Рустам, Тхьаркьоху Мухьдин, Стлашъ Ахьмэд, нэмыкл ныбжыклэхэу атлетикэ онтэгъум пыщагъэхэм гушылэгъу тафэхыгъ.

Спортым зэрэпылхэм даклоу, дэгъоу еджэнхэ зэрэфаери зыдашлэжы. Зыгъэсаплэр ущытхуэнэу зэрэмыгъэпсыгъэм пае тхьау-сыхэу зы нэбгыри ахэтлэгъуагъэп. Клуачлэр «Кышым» шагъэпытэ ашлоигъу.

Зэнэкъокъухэм ахэлэжъэнхэм пае Улапэ, Мыекъуапэ, нэмыкл горэм зэрэклоштхэм хэклэплэ

псынклэу кыфагъоты. Тренерэу Гьуклэл Мухьдинэ имашинэклэ спортсменхэр зэрещэх, нэмыкл амалхэм альэхьух.

Къуаджэм дэс клалэхэр футбол ешлэх, дзюдомкли, самбэмкли мэбанэх. Атлетикэ онтэгъур ашлогъэшлэгъон хуным пае тренерым плуныгъэ йофыгъохэр адызрехэх. Егъэзыгъэклэ спортым клалэхэр хэпщэнхэр Мухьдинэ кыригъэклухэрэп.

Спортым ехьыллагъэу Мухьдинэ кытфилуатэрэр бэ, — ягупшысэхэм тащагъэгъуазэ клэлэеджаклохэм. — Адыгэ шэн-

хабзэхэм къащегъэжыагъэу тызыфигъасэрэр маклэп.

Теуцожь Къэплъан, Тхьаркьоху Рустам, Къат Зураб кызырэтлуагъэу, атлетикэ онтэгъум упылэу псынклэу рекордхэр бгъэуцунхэ плэккыштэп. Гугъэ уиэным тренерым фегъасэх. Къоджэ спортым джырэ уахьтэ клалэхэр хэпщэнхэм пае яфэлэ-фашлэхэр дэгъоу умыгъэцкэлэштхэми, плуныгъэ йофэу адызепхьэрэр шылэныгъэм диштэн фаеу Гьуклэл Мухьдинэ кытилуагъ. Непэ хэгъэгум ичемпионхэр ямылэми, неущ нахьышлум фэклоштых.

Сурэтым итхэр: Гьуклэл Мухьдинэ ыгъэсэрэ къоджэ спортсменхэм ахэт.

«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Дагдизель» Каспийск — 0:0.

Шэклогум и 16-м Мыекъуапэ щызэдешлагъэх.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр: Адыгэ Республикэм лъэпкэ йофхэмклэ, Іэкыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкыгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шхьалэр ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадээр МЭШЛЭКЪО Саид

Редактор шхьалэм игуадээр — пшъэдэккыжы зыхьырэ секретарыр ХЪУРМЭ Хьусен

Редакциер зыдэшылэр: 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шхьалэм иапэрэ гуадээр: 52-49-44, редактор гуадээр-пшъэдэккыжы зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын йофхэмклэ, телерадиокъэтын-хэмклэ ыкли зэльы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэлары-шлэп, зэраушыхьа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4167 Индексхэр 52161 52162 Зак. 3385

Хэутыным узцыкылтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 Зыщыкылтхэгъэх уахьтэр Сыхьатыр 18.00